

8

EL - ENFAL / PLIJEN
OBJAVLJENA U MEDINI , IMA 75 AJETA**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَى مَوَالِدَهُمْ وَأَصْحَابَهُمْ
ذَاتَ بَيْنٍ مِمَّا وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ١

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

"Pitaju te o plijenu. Reci: 'Plijen pripada Allahu i Poslaniku.' Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice, i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici."/1/

El-Buhari prenosi od Ibn-Abbasa: Riječ "el-enfal" znači: plijen. A od Se'ida ibn Džubejra prenosi se: Upitao sam Ibn-Abbasa, r.a., povodom čega je objavljena sura El-Enfal, pa mi je on odgovorio: "Ona je objavljena povodom Bitke na Bedru." Što se tiče ovog predanja od Ibn-Abbasa, njeg prenosi i Alijj ibn Ebi-Talha, također od Ibn-Abbasa: Riječ znači: plijen koji je pripadao samo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i nikome više. Pored toga, vjerodostojnim senedom prenosi se od Ibn-Abbasa da je on riječ protumačio kao dio ratnog plijena koji vladar muslimana da nekim osobama, nakon podjele glavnine plijena. Tu su riječ mnogi islamski pravници odmah tako razumjeli. A Allah opet najbolje zna.

Ibn-Mes'ud i Mesruk kažu: "Plijen koji se dobije borbom nije 'nefl' jednina od riječi, nego je 'nefl' ono što se dobije bez borbe." Abdullah ibn el-Mubarek i još neki navode da je Ata' ibn Ebi-Rebbah ajet: **"Pitaju te o plijenu"**, protumačio: Pitaju te o onome što je muslimanima pripalo od mnogobožaca bez borbe, kao što je životinja, rob, ropkinja ili neka roba. To je plijen koji pripada Vjerovjesniku, s.a.v.s., i kojim on raspolaze kako god on hoće. Prema ovome, on je riječ protumačio kao "fej", tj. plijen koji se od neprijatelja uzme bez borbe. Ibn-Džerir kaže: "A drugi kažu da je to plijen koji vladar vjernika posebno dodijeli nekim grupama, povrh onoga što dobiju kao i ostala vojska." Ibn-Džerir izabire ovaj stav, a tome u prilog ide hadis koji govori o povodu objave ovog ajeta. Naime, imam Ahmed navodi od Sa'da ibn Malika: /354/ "Ja sam rekao: 'Allahov Poslanice, Allah

me je danas spasio od mušrika, pa mi pokloni ovu sablju!' On mi je odgovorio: 'Ta sablja nije ni tvoja ni moja, ostavi je!' Ja sam je ostavio i vratio se, govoreći sam sebi: 'Možda će on onu sablju dati nekome kome ona ne znači toliko koliko meni!' Kad, začuh čovjeka iza sebe kako me doziva, pa upitah: 'Je li to Allah nešto radi mene objavio?' A on mi reče: 'Tražio si od mene sablju koja nije bila moja. Sada mi je poklonjena, pa evo ti je!'" Tada je Allah objavio ovaj ajet:

"Pitaju te o plijenu. Reci: 'Plijen pripada Allahu i Poslaniku.'" Ovaj hadis prenose i Ebu-Davud, Et-Tirmizi i En-Nesai sa više seneda od Ebu-Bekra ibn Ajaša, a zatim istim ovim senedom. Et-Tirmizi ga ocjenjuje kao hasen sahih hadis.

DRUGI POVOD OBJAVI OVOG AJETA

Ahmed navodi od Ebu-Umame: /355/ Upitao sam Ubadu ibn Es-Samita o ratnom plijenu, pa mi je rekao: "Ajet o tome objavljen je zbog nas koji smo učestvovali u Bici na Bedru. Mi smo se razišli o pitanju ratnog plijena i loše smo se ponijeli, pa ga je Allah uzeo iz naših ruku i dao ga Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Zatim ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podijelio muslimanima."

Ebu-Davud, Nesai, Ibn-Džerir, Ibn-Mirdevejh - čiji je ovo citat - Ibn-Hibban i El-Hakim putem nekoliko seneda prenose od Davuda ibn Ebi-Hinda, a on od Ikrieme, da je Ibn-Abbas rekao:/356/ "Onoga dana u kojem se desila Bitka na Bedru, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Ko uradi to i to, dobit će to i to!' Mlađi su se ljudi utrkivali zbog toga, a stariji su ostali uz bajrake. Pa kada je ostvaren ratni plijen, oni mlađi su došli tražiti ono što im pripada, a stariji im rekoše: 'Nemojte uzeti naš dio, jer i mi smo vama pomagali! Da ste bili osujećeni i poraženi, vi biste se nama vratili!' Tako su se oni posvađali, pa je Allah Uzvišeni objavio: **'Pitaju te o plijenu'** - pa sve do Njegovih riječi:

'i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici.'"

Ebu-Ubejdullah el-Kasim ibn Selam u svom djelu **"Kitabul-emvališ-šer'ijjeti"** kaže: "...A što se tiče izraza on označava ratni plijen, odnosno sve što muslimani zarobe od svojih neprijatelja." Prvi ratni plijen pripao je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., sukladno riječima Allaha Uzvišenog:

"Pitaju te o plijenu. Reci: 'Plijen pripada Allahu i Poslaniku.'" Tako je Poslanik, s.a.v.s., taj plijen podijelio na dan Bitke na Bedru onako kako mu je Allah preporučio, bez izdvajanja petine - prema hadisu koji smo već naveli, a prenosi ga Sa'd. Nakon toga je objavljen ajet o izdvajanju petine iz ratnog plijena, čime je derogiran propis prethodnog ajeta.

* Objavljena nakon sure El-Bekare.

** Osim 30 - 36. ajeta, koji su objavljeni u Meki.

Riječ u osnovi znači sav ratni plijen, s tim što se iz njega izdvaja petina, koja pripada Poslanikovo, s.a.v.s., rodbini - shodno kur'anskoj objavi i poslaničkoj praksi. Ratni je plijen ono što je Allah dozvolio muslimanima da uzmu od neprijatelja. To je stvar koju im je Allah iz Svoje dobrote dodijelio. Ratni je plijen bio zabranjen prijašnjim narodima, pa ga je Allah Uzvišeni dozvolio ovom ummetu. To je osnovno značenje riječi "nefl", a za to imamo potvrdu u hadisu koji je El-Buhari i Muslim u svojim Sahihima navode od Džabira, r.a., u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /357/ "Dato mi je pet stvari koje nisu date nikom prije mene", zatim se dalje navodi hadis, a u njemu između ostalog stoji: "i dozvoljen mi je ratni plijen, a prije mene nije nikom bio dozvoljen" - a zatim se hadis citira do kraja.

Postoje četiri pravila u vezi sa ratnim plijenom /nefl/ koji vladar muslimana dijeli. Svako od tih pravila predviđeno je za određene slučajeve:

1. Ratni plijen iz kojeg se ne izdvaja petina, a zove se "selb".

2. Podjela iz ratnog plijena nakon što se iz njega izdvoji petina. Ovo se dešava kada vladar pošalje neke jedinice u ratnu zonu, pa se one vrte sa ratnim plijenom. U toj situaciji jedinici koja ga je donijela pripada trećina ili četvrtina ratnog plijena, nakon što se izdvoji petina.

3. Podjela iz same petine. To se dešava kada se sav plijen sakupi na jedno mjesto, pa se iz njega izdvoji petina. Kada zatim ta petina dođe u ruke vladara, on može od nje podijeliti onoliko koliko on smatra da je potrebno.

4. Podjela iz sveukupnog ratnog plijena, prije nego što se iz njega izdvoji petina. To je slučaj kada se da nešto onima koji dotjeraju i čuvaju stoku koja je ratni plijen.

Što se tiče njegovih riječi - tj. riječi Ebu-Ubejda - da iz ratnog plijena sa Bedra nije izdvojena petina, koje smo već naveli, one su diskutabilne. Njih opovrgava predanje od Alije ibn Ebi-Taliba, u kojem se govori da je on dobio dvije stare deve iz petine ratnog plijena sa Bedra. A ja sam to, hvala Allahu, opširno objasnio u djelu Kitabus-sireti.

Uzvišeni kaže: **"Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice"**, tj. bojte se Allaha u svim vašim stvarima i izgladite međusobne sporove. Nemojte jedni drugima činiti nepravdu i nemojte se svađati i prepirati, jer je uputa i znanje koje vam je Allah dao bolje od onoga zbog čega se svađate,

"i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku", tj. u pogledu onoga kako vam je on podijelio prema Allahovoj volji, jer to on dijeli ispravno i pravedno, onako kako mu je naredio Allah Uzvišeni, **"ako ste pravi vjernici"**.

إِنَّمَا
 الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا لَبِثَ عَلَيْهِمْ
 آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٥﴾ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
 وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٦﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُمْ دَرَجَاتٌ
 عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٣٧﴾

"Pravi su vjernici samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im povećaju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju", /2/ "...oni koji namaz obavljaju i dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju."/3/ "Oni su, zbilja, pravi vjernici - njih kod Gospodara njihova čekaju počasti, i oprost, i obilje plemenito."/4/

Alij ibn Ebi-Talha kaže da je Ibn-Abbas o riječima Uzvišenog:

"Pravi su vjernici samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene", rekao: "Kada munafici obavljaju Allahove farzove, spominjanje Allaha ni najmanje ne utiče na njihova srca. Oni ne vjeruju ni u jedan Allahov ajet, ne oslanjaju se na Njega, ne klanjaju kada ih drugi ne vide i ne daju zekat iz svojih imetaka."

"Pravi su vjernici samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene", tj. njihova se srca prestraše i uplaše, pa oni obavljaju Njegove farzove i izvršavaju ono što je On naredio, a klone se onoga što je On zabranio. To je osobina pravih vjernika. Zatim Uzvišeni kaže:

"...a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im povećavaju", odnosno uvjerenje. El-Buhari i još neki islamski učenjaci ovaj i slične ajete uzeli su za dokaz da se iman može povećavati i da je on različitih nivoa u ljudskim srcima. Tako npr. Uzvišeni kaže:

"...Što se tiče vjernika, njima je povećala vjerovanje, i oni se raduju."/9:124 Taj stav zastupa većina ummeta, a kaže se i da ga svi zastupaju. Zatim Uzvišeni kaže: **"...i samo se na Gospodara svoga oslanjaju"**, tj. oni žele samo Njega, streme samo Njemu, traže utočište samo kod Njega, svoje potrebe izlažu samo Njemu, znaju da ono što On hoće biva, a što On neće ne biva, znaju da samo On ima vlast, bez suparnika i saučesnika u njoj, i znaju da On brzo sviđa račune. Zato je Se'id ibn Džubejr rekao: "Oslanjanje na Allaha je potpuni iman."

Zatim Uzvišeni kaže:

"...oni koji namaz obavljaju i dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju". Obavljanje namaza podra-zumijeva stalnu pažnju na namaska vremena, na abdest, na upotpunjavanje njegovih sastavnih

dijelova /ruknova/: rukua, sedžde, učenja Kur'ana, sjedenja u namazu itd., te na smirenost u toku svih njih i na donošenje salavata na Vjerovjesnika, s.a.v.s. A udjeljivanje iz onoga što Allah daje podrazumijeva davanje zekata i ostalih materijalnih dužnosti, bilo da su one obavezne ili na dobrovoljnoj osnovi. Trebaš znati, čovječe, da ti je sav imetak koji imaš samo dat na zajam i čuvanje i da ćeš se ubrzo od njega rastati. Zatim Uzvišeni kaže:

"Oni su, zbilja, pravi vjer-nici." Amr ibn Murre kaže: "Kur'an je objavljen na arapskom jeziku. Zato se u ovom ajetu ovako kaže - kao kada mi kažemo: 'Taj i taj je zaista pravi gospodin' iako među svijetom ima još gospode, ili, kao kada kažemo: 'Taj i taj je zaista pravi trgovac' iako ima još trgovaca, ili, kao kada kažemo: 'Taj i taj je zaista pravi pjesnik' iako ima još pjesnika." Zatim Uzvišeni kaže:

"Njih kod Gospodara njihova čekaju počasti", tj. deredže, položaji i stepeni u Džennetu, **"i oprost"**, tj. On će im oprostiti njihova loša, a nagradit će ih za dobra djela. U Sahihima Buharije i Muslima stoji: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:/358/ 'Stanovnike Illijuna vidjeti će oni ispod njih kao što vi vidite zvijezde pred kraj noći.' Ashabi rekoše: 'Allahov Poslanice, to su položaji vjerovjesnika, na njih niko osim vjerovjesnika neće moći doći.' A on reče: 'Nije tako! Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, to će moći ljudi koji povjeruju u Allaha i potvrde poslanike!'"

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ
بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ ﴿٥﴾ يُجَادِلُونَكَ فِي
الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾ وَإِذْ
يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهُمَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنْ غَيْرِ ذَا الشُّوْكَ
تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ﴿٧﴾
لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾

"Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo - što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji."/5/ "Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti, nekima od njih izgledalo je kao da se na oči svoje u smrt gone."/6/ "I kad vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine - a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio riječima Svojim istinu utvrditi i nevjernike u korijenu istrijebiti."/7/ "...da istinu utvrdi i neistinu uništi, makar to ne bilo mnogobošcima po volji"/8/

Ovdje Uzvišeni govori: Kada ste se vi razili i posvađali o pitanju ratnog plijena, Allah ga je oduzeo od vas i odredio da ga On i Njegov Poslanik, s.a.v.s., podijele. Poslanik je, s.a.v.s., to pravedno i pošteno uradio, što je bilo potpuno u vašem interesu. Slično tome, vi niste željeli krenuti u boj protiv naoružane skupine, koja je bila krenula da doprinese svojoj vjeri i spasi svoj karavan. Međutim, posljedica tog što niste željeli borbu bila je to da vam je Allah ipak odredio borbu i iznenada doveo na jedno mjesto vas i vaše neprijatelje. On je to uradio namjerno, da bi vas uputio, pomogao i dao vam pobjedu. Allahov Poslanik, s.a.v.s., sa vjernicima je krenuo prema Bedru, kako bi se suprotstavio mnogobošcima koji su krenuli iz Meke da zaštite svoj karavan. U njemu je bila trgovačka roba Kurejšija koja je dolazila iz Sirije, a predvodio ju je Ebu-Sufjan. On je čuo da je Poslanik, s.a.v.s., krenuo prema njemu, pa je poslao Damdama ibn Amra da upozori Mekelije na to. Oni su krenuli, a bilo ih je oko hiljadu dobro naoružanih ratnika. Ebu-Sufjan je sa karavanom skrenuo desno u pravcu mora i tako se spasio. A mušrički su ratnici nastavili svoj put i došli do voda Bedra. Tako je Allah dao da se iznenada sukobe muslimani i nevjernici, jer je On želio da riječ muslimana bude gornja i da ih pomogne protiv njihovih neprijatelja, te da se istina rastavi od laži.

Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., čuo da je neprijateljska vojska krenula, Allah mu se obratio, obećavajući mu jednu od te dvije skupine: ili karavan ili neprijateljsku vojsku. Mnogi su muslimani tada željeli da im pripadne karavan, jer bi u tom slučaju imali bogat plijen bez borbe. O tome Uzvišeni kaže:

"a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana - Allah je htio riječima Svojim istinu utvrditi i nevjernike u korijenu istrijebiti." Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je muslimanima da se pripreme za borbu i da uzmu oružje. To im se nije sviđalo, pa je Allah Uzvišeni objavio:

"Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo - što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji. Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti, nekima je od njih izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone."

Es-Suddi o riječima Uzvišenog:

"Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti" kaže: odnosno, iako im je bilo jasno da ti radiš samo ono što ti Allah naredi. A riječi Uzvišenog: **"...a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana"** znače: vi ste željeli da vam pripadne skupina koja se ne bi mogla boriti i pružiti otpor, tj. karavan. **"Allah je htio rije -čima Svojim istinu utvrditi."** Tj. On je želio sukobiti vas sa skupinom koja ima oružje i hoće borbu - kako bi vas pomogao i dao vam pobjedu nad njima, kako bi pobijedila Njegova vjera i uzdigla se riječ slama, te kako bi islam pobijedio sve

ostale vjere. A On najbolje zna posljedice stvari i On je Taj Koji vam planira dobro. Vjernici su željeli nešto drugo, jer su smatrali da je to bolje.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., krenuo je sa svojim ashabima, kojih je bilo nešto preko tri stotine i deset ljudi. Kada su došli u dolinu Zefran, odsjeli su u njoj. Tu je Poslaniku, s.a.v.s., došla vijest o pokretu Kurejšija da bi zaštitili svoj karavan, pa je on obavijestio ashabe o tome i posavjetovao se sa njima. Ebu-Bekr, r.a., tada je ustao i dobro govorio. Zatim je ustao Omer, r.a., i također dobro govorio. Zatim je ustao El-Mikdad ibn Amr i rekao: O Allahov Poslaniče, idi tamo kuda ti je Allah naredio, a mi ćemo s tobom. Tako mi Allaha, mi tebi nećemo reći kao što su Izraelićani rekli Musau:

"Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati!" (5:24) Ne, mi tebi kažemo: Idi ti sa svojiim Gospodarom pa se borite, a i mi ćemo se uz vas boriti! Tako mi Onoga Koji te je poslao sa Istinom, kada bi ti krenuo sa nama do Berkul-Gamada - jednog grada u Abesiniji - borili bismo se s tobom, dok ne bi došao do njega. Allahov Poslanik, s.a.v.s., pohvali ga i učini mu hajr-dovu.

Zatim Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "O ljudi, posavjetujte me!" - misleći na ensarije. Jer, oni su bili većina vojnika, a pored toga, kada su mu davali prisegu na Akabi, oni su rekli: "O Allahov Poslaniče, mi te ne možemo štiti dok ne dođeš na naše područje. A kada nam dođeš, onda ćeš biti pod našom zaštitom: štitićemo te od svega onoga od čega štitiš i svoju djecu i žene." Zato se Allahov Poslanik, s.a.v.s., pribijavljao da ensarije smatraju da su mu dužni pomoći samo protiv neprijatelja koji ga napadne u Medini i da im nije obaveza slijediti ga u borbi izvan Medine. Kada je on to rekao, Sa'd ibn Muaz mu reče: "Tako mi Allaha, ti kao da na nas misliš, Allahov Poslaniče?" On mu odgovori: "Tako je." A Sa'd reče: "Mi smo ti već povjerovali, i priznali te, i posvjedočili da je istina ono što si objavio. Dali smo ti prisegu i obećanje da ćemo ti biti poslušni i pokorni. Zato idi, Allahov Poslaniče, tamo gdje ti je Allah naredio! Tako mi Onoga Koji te je poslao sa istinom, kada bi nas poveo prema ovom moru i zagazio u njega, i mi bismo s tobom u njega zagazili i ni jedan od nas ne bi odustao! Mi ne zaziremo od toga da nas sutra povedeš u boj protiv našeg neprijatelja. Mi smo strpljivi u ratu i ispunjavamo obećanje u borbi. Možda će ti Allah kod nas pokazati ono što će te obradovati. Pa, povedi nas, sa Allahovim blagoslovom!" Allahov Poslanik, s.a.v.s., obradova se Sa'dovim riječima, pa reče: "Idite sa Allahovim blagoslovom i prenesite radosnu vijest, jer mi je Allah obećao jednu od dvije neprijateljske skupine! Tako mi Allaha, kao da sada gledam pogibiju tih ljudi!"

إِذْ تَسْتَفِئُونَ رَبَّكُمْ
فَأَسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِالْفِئْتَيْنِ هَذِهِ وَهَذِهِ
اللَّهُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَمَا يُغْنِيكُمْ عَنِ اللَّهِ إِنَّا
اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ١٠

"I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili, On vam se odazvao: 'Poslat ću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti.'"/9/ "Allah je to zato učinio da bi vas obradovao i da bi se time srca vaša umirila; a pobjeda je samo od Allaha - Allah je zaista Silan i Mudar..."/10/

Imam Ahmed navodi od Omera ibn El-Hattaba, r.a.: /359/ Onoga dana u kome se odigrala Bitka na Bedru Vjerovjesnik je pogledao ashabe - bilo ih je nešto preko tri stotine, pa je pogledao mušrike - bilo ih je nešto preko hiljadu. Zatim se Vjerovjesnik, s.a.v.s., okrenuo prema kibli - a na njemu su bili ogrtač i duga košulja - pa je rekao: "Allahu moj, ispuni Svoje obećanje koje si mi dao! Allahu moj, ako ova grupa sljedbenika islama bude poražena, niko Te poslije neće obožavati!" I on je toliko dugo molio svoga Gospodara i tražio od Njega pomoć, da mu je ogrtač pao sa ramena. Zatim mu je Ebu-Bekr prišao, uzeo taj ogrtač i ogrnuo ga njime. Nakon toga je sačekao iza njega, pa mu rekao: "Allahov Vjerovjesniče, dovoljno ti je to što si do sada tražio pomoć od svoga Gospodara, jer će ti On sigurno ispuniti obećanje koje ti je dao." Zatim je Allah Uzvišeni objavio:

"...kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili, On vam se odazvao: 'Poslat ću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti.'" I kada su se sukobili toga dana, Allah je porazio mušrike, pa je njih sedamdeset ubijeno, a sedamdeset zarobljeno...

El-Buhari navodi od Ibn-Mes'uda: /360/ Prisustvovao sam jednom prizoru El-Mikdada ibnul-Esveda, a više bih volio da sam ja bio na njegovom mjestu nego bilo šta drugo. On je prišao Vjerovjesniku, s.a.v.s., proklinjući mušrike, pa je između ostalog rekao: Mi nećemo reći kao što je Musaov narod rekao:

"Hajte ti i Gospodar tvoj pa se bijte", (5:24) nego ćemo se mi boriti i sa tvoje desne i sa lijeve strane, i ispred i iza tebe! Tada sam vidio kako blista lice Vjerovjesnika, s.a.v.s., jer ga je to obradovalo - tj. njegove riječi. Pored toga, El-Buhari navodi od Ibn-Abbasa: /361/ Na dan Bedra Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "Allahu moj, zaklinjem Te Tvojim obećanjem i datom riječju! Allahu moj, ako Ti hoćeš, niko Te neće obožavati!" Zatim ga je Ebu Bekr uzeo za ruku i rekao mu: "Dovoljno ti je to!" Tada je Poslanik, s.a.v.s., izašao, citirajući:

"Skup će sigurno poražen biti, a oni će se u bijeg dati!" (54:45)

Uzvišeni kaže:

"Poslat ću vam u pomoć hiljadu meleka koji će jedni za drugima dolaziti", tj. kao pomoć i pojačanje. A od Alije ibn Ebi-Talhe prenosi se da je Ibn-Abbas rekao: I Allah je tada, zaista, pomogao Svoga Vjerovjesnika, s.a.v.s., sa hiljadu meleka. Džibril je predvodio jedno krilo od pet stotina meleka, a Mikail drugo, također od pet stotina meleka.

Muslim navodi od Ibn-Abbasa: /362/ "Dok je jedan musliman žurno trčao za jednim mušrikom, začuo je iznad sebe udarac bičem i konjanika kako podvikuje: Naprijed, Hajzume!³⁴³ Zatim je primijetio kako mušrik pade na leđa, raspolovljene i slupane glave od udarca bičem, što je zatim sve pozelenjelo. Nakon toga taj je ensarija došao i ispričao to Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa mu je on rekao: 'Istinu si rekao, to je bila pomoć sa trećeg neba'. A El-Buhari u "Poglavlju o učestvovanju meleka na Bedru" navodi od Rufa'a, a on od Rafi'a Ez-Zerkija - koji je učestvovao u Bici na Bedru - da je rekao: /363/ Džibril je došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i upitao ga: "Šta mislite o vašim učesnicima Bitke na Bedru?" On mu je odgovorio: "Oni su jedni od najboljih musli-mana" - ili nešto slično tome - a Džibril je onda rekao: "I mi to isto mislimo o melekima koji su učestvovali na Bedru." Pored toga, El-Buhari i Muslim u svojim Sahihima navode: /364/ Kada je Omer upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da li da ubije Hatiba ibn Ebi-Belta'u, on mu je rekao: "On je učestvovao u Bici na Bedru. Šta znaš, možda je Allah pogledao učesnike Bedra i rekao im: Radite šta hoćete, Ja sam vam već oprostio!"

Zatim Uzvišeni kaže: **"Allah je to zato učinio da bi vas obradovao..."**, tj. Allah vam je poslao meleke i najavio vam njihov dolazak da bi vas obradovao, **"i da bi se time srca vaša umirila"**; Uzvišeni je mogao i bez toga da vam pomogne protiv neprijatelja, ali on je htio da vam se na taj način smire vaša srca.

"...a pobjeda je samo od Allaha", tj. i bez slanja meleka. Tako Uzvišeni kaže: **"Tako učinite! Da Allah hoće, On bi im se osvetio"**, tj. On bi im se osvetio tako što bi ih kaznio onako kako je kaznio i prošle narode - strašnim udarima, koji bi zahvatili cjelokupne nevjerničke narode,

"ali On vas želi iskušati jedne pomoću drugih". (47:4) Međutim, kada vjernici direktno ubijaju kafire, to je veće poniženje kafirima, a istovremeno i veće zadovoljstvo u grudima vjernika. U tom smislu Uzvišeni kaže:

"Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti." (9:14) Zato

Uzvišeni ovdje kaže: **"Allah je zaista Silan"**, tj. prava snaga je i na dunjaluku i na ahiretu kod Njega, Njegovog Poslanika i vjernika, **"i Mudar"**; zato što je propisao da se borite protiv kafira, iako ih je Uzvišeni i Slavljani mogao uništiti i dokrajčiti i bez toga: Svojom snagom i moći.

إِذْ يُغَشِّيكُمُ اللَّيْلُ وَمِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَيُنزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رَجْسَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ﴿١١﴾ إِذْ يُوحَىٰ رَبُّكَ إِلَى اللَّيْلِ كَأَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا سَأُنزِلُ فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾ ذَلِكُمْ فَذُقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿١٤﴾

"Kad je On učinio da se radi sigurnosti svoje u san zavedete i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio, i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio, i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio."/11/ "Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: 'Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!' 'U srca nevjernika Ja ću strah uliti, pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prstima.'"/12/ "Zato što se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu; a onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu, Allah će, zaista, strašno kazniti."/13/ "Kazna vam je to, pa je iskusite, a nevjernike čeka patnja u ognju."/14/

Allah Uzvišeni ovdje ih podsjeća na Svoju blagodat koju im je dao time što je na njih spustio san, osiguravši ih na taj način od straha koji im se mogao pojaviti zato što je neprijatelja bilo puno, a njih malo. Tako je Uzvišeni sa njima postupio i u Bici na Uhudu. O tome Uzvišeni kaže:

"Zatim vam je, poslije nevolje, spokojstvo ulio, san je neke od vas uhvatio, a drugi su se brinuli samo o sebi." (3:154) Ebu-Talha kaže: "Ja sam bio jedan od onih koje je san uhvatio na dan Uhuda. Tada mi je više puta sablja ispala iz ruke: ona mi ispadne, a ja je uzmem, pa mi ona opet ispadne, a ja je opet uzmem. A njih sam gledao kako se kreću pod kožnim štitovima." A Alija, r.a., kaže: /365/ "Na dan Bedra samo je El-Mikdad od nas bio konjanik. Mogao si nas vidjeti kako svi spavamo, osim Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je ispod jednog drveta klanjao i plakao, sve do svanuća." Zatim, u Buharijinom Sahihu se navodi: /366/ "Na dan Bedra Allahov Poslanik, s.a.v.s., u sjenici sa Ebu-Bekrom, r.a., činio je dovu, pa ga je obuzeo drijemež. Zatim se

³⁴³ Nevevi u komentaru Muslimovog Sahiha /XII dio, str.85./ kaže da je to melek govorio svome konju. /prim. prev./

probudio osmjehnut i rekao: 'Raduj se, Ebu-Bekre, evo Džibrila, a na krilima mu prašina!' Zatim on izađe na vrata sjenice, citirajući riječi Uzvišenog: **'Skup će sigurno poražen biti, a oni će se u bijeg dati!'** (54:45)

Zatim Uzvišeni kaže:

'I s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio.' Alij ibn Ebi-Talha prenosi od Ibn-Abbasa: Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., išao prema Bedru, odsjeo je kod jednog pješčanog brda, a izvori Bedra su bili između njega i mušrika. Tada muslimane snađe neka slabost, a šejtan im ubaci u srca smutnju i dobaci im: "Vi tvrdite da ste šticeci Allaha Uzvišenog i da je među vama Njegov Poslanik, a mušrici su vam već ovladali izvorima, a vi ste postrani!" Tada je Allah na njih spustio obilnu kišu, pa su se muslimani napili i očistili, a Allah je od njih odstranio šejtanske spletke. Pored toga, On je tom kišom učinio prohodnijim pijesak, pa su i muslimani i njihove deve mogli ići po njemu bez problema i doći do neprijatelja. Tako je Allah učvrstio njihova stopala na tom pijesku. Pored toga, Uzvišeni i Silni njih je učvrstio i unutarjom i vanjskom hrabrošću. Unutarjom tako što im je dao sabur prilikom sukoba sa neprijateljem, a vanjskom tako što nije dozvolio da budu poraženi.

Poznato je da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prilazeći Bedru, odsjeo kod najbližeg izvora vode, pa mu je prišao El-Habbab ibnul-Munzir i upitao ga: "Allahov Poslaniče, je li ti Allah odredio da odsjedneš na ovom mjestu pa ne možeš ići dalje, ili si ovdje odsjeo radi rata i varke?" On mu je odgovorio: "Ne, na ovo sam mjesto odsjeo radi rata i varke." A on mu je onda rekao: "Allahov Poslaniče, ovo nije dobar položaj. Bolje je da nas povedeš do bunara koji je najbliži našem neprijatelju, pa da vodu uzmemo sebi i zatrpamo bunareve. Tako ćemo mi imati vodu, a oni neće." Nakon toga Allahov Poslanik, s.a.v.s., krenuo je i učinio tako.

Zatim Uzvišeni kaže:

'Kad je Gospodar tvoj nadahnuo meleke: 'Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju!', tj. borite se sa njima i pojačajte im brojno stanje. Tako se čak kaže da su neki meleki prilazili nekim ashabima Vjerovjesnika, s.a.v.s., i govorili: "Čuo sam one ljude, tj. mušrike, kako govore: 'Tako nam Allaha, ako ovi navale na nas, sigurno ćemo biti osramoćeni!'" Zatim su to muslimani međusobno prepričavali, pa im je to ulilo samopouzdanja. To navodi Ibn-Džerir. Zatim Uzvišeni kaže:

'U srca nevjernika Ja ću strah uliti', tj. Ja ću ubaciti strah, poniženje i kukavičluk u srca onih koji se suprotstavljaju Mome naredenju i koji poriču Moga Poslanika,

'...pa ih vi po šijama udarite, i udarite ih po prstima', tj. udarajte ih po glavama poloveći ih,

udarajte ih po vratovima odsijecajući ih, i odsijecajte im ruke i noge.³⁴⁴ Er-Rebi' ibn Enes kaže: "Muslimani su na dan Bedra prepoznavali mušrike koje su meleki ubili po ranama na njihovim vratovima i po sprženim prstima, na kojima se vidio trag vatre."

'Zato što se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu'; tj. zato što im nisu poslušni i što ne primjenjuju Šerijat i ne vjeruju u njega. Tako su se oni izdvojili na jednu stranu, a vjernici su ostali na drugoj.

'Allah će, zaista, strašno kazniti', tj. On će pronaći i savladati onoga ko Mu se odupre i suprotstavi.

'Kazna vam je to, pa je iskusite, a nevjernike čeka patnja u ognju.' Tj. iskusite ovu kaznu i patnju na dunjaluku, znajte da će nevjernici također i na ahiretu biti kažnjeni u Vatri.

يَا أَيُّهَا

الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُولُوهُمْ إِلَّا دُبَارًا ۗ
وَمَنْ يُولِهِمْ يُؤمِدُّ دُبْرَهُ ۗ وَالَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَنَةٌ قَدْ بَاءَ
بِعِزَّتِهِم مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ ۗ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۗ

'O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo, leđa im ne okrećite'; /15/ '...onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori ili drugoj četi pristupi - vratit će se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je on boravište.' /16/

Uzvišeni Allah, prijeteći Vatrom onome ko pobjegne s bojnog polja, kaže:

'O vjernici, kada se s nevjernicima sukobite, a njih nastupa mnogo', tj. kada dodete do njih, **'leđa im ne okrećite'**; tj. nemojte bježati i ostavljati svoje prijatelje.

'...onaj ko im tada leđa okrene - osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovno bori', tj. osim onoga ko se povuče da bi zavarao neprijatelja da pomisli kako on bježi, pa da on krene za njim, a on onda napadne tog neprijatelja i ubije ga - takav nije grješan,

'...ili drugoj četi pristupi', tj. ako iz jedne čete prijede u drugu, kako bi on njima a i oni njemu pomogli - to je dozvoljeno. Ova olakšica odnosi se i na slučaj ako borac bude u jednoj grupi, pa se priključi svome emiru ili glavnom komandantu.

³⁴⁴ Meni se čini - a Allah opet najbolje zna - da se riječima Uzvišenog: "...i udarajte i po prstima" hoće reći: Odsijecajte im prste na rukama, kako one više ne bi bile u stanju i ne bi mogle nositi sablje, te kako mušrici ne bi bili spremni za borbu i kako bi bili poraženi.

Imam Ahmed navodi da je Abdullah ibn Omer, r.a., rekao: /367/ "Bio sam u jednoj grupi koju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao u vojni pohod, pa sam se sa nekim ljudima vratio nazad. Upitali smo se: 'Šta da radimo, pobjegli smo s bojnog polja i zaslužili Allahovu srdžbu?' Zatim smo rekli: 'Kad bismo ušli u Medinu!' Zatim smo prenoćili i rekli: 'Kad bismo se prijavili Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa ako bude za nas tevbe, a ako ne bude...' Tako smo mu došli pred sabah. On izađe i upita: 'Šta je sa vama?' 'Mi smo bjegunci' - rekosmo, a on nam reče: 'Ne, vi ste oni koji više puta napadaju; ja sam vaša četa i četa svih muslimana!' Tada smo mu prišli i poljubili ga u ruku." Ovo predanje ovako navode i Ebu-Davud, Et-Tirmizi i Ibn-Madže od Jezida ibn Ebi-Zijada, s tim što Et-Tirmizi nakon toga kaže: Ovo predane je hasen /dobro/, a koliko je nama poznato, prenosi se samo od Ibn Ebi-Zijada. A Ibn Ebi-Hatim na kraju ovog predanja još navodi: "Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio ovaj ajet: **'...ili drugoj četi pristupi.'**" Abdul-Melik ibn Umejir prenosi od Omera, r.a.: "O ljudi, nemojte pogrešno shvatiti ovaj ajet, jer je on objavljen na dan Bedra. Ja sam četa svakom muslimanu!" Ibn Ebi-Hatim navodi da je Ibn-Omer rekao: "...Ovaj ajet objavljen je tačno na dan Bedra, ni prije ni poslije."

Bježanje sa bojnog polja bez opravdanog razloga veliki je grijeh, jer El-Buhari i Muslim navode u svojim Sahihima od Ebu-Hurejrea, r.a.: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /368/ 'Klonite se sedam stvari koje upropaštavaju!' Neko upita: 'Koje su to stvari, Allahov Poslaniče?', a on odgovori: 'Činiti širk Allahu, sihr, ubiti osobu koju je Allah zabranio - izuzev one koja to zaslužuje, jesti od kamate, jesti iz imetka jetima, bježanje sa bojnog polja i objeda poštenih i čestitih vjernica.'" Zato Uzvišeni kaže: **"...vratit će se"**, tj. takav će se vratiti **"...natovaren Allahovom srdžbom; prebi-valište njegovo"**, tj. na Kijametskom danu njegovo mjesto boravka će biti **"Džehennem, a užasno je on boravište"**.

Neki učenjaci smatraju da je pobjeci sa bojnog polja bilo haram samo ashabima, jer je njima džihad bio farzi-ajin. Drugi kažu da je to bilo haram samo ensarijama, jer su oni dali prisegu na poslušnost i pokornost i u onom što im se sviđa, i u onom što im se ne sviđa. A treći opet kažu da se to odnosi samo na učesnike Bitke na Bedru. To se prenosi od Omera, Ibn-Omera, Ibn-Abbasa, Ebu-Hurejrea, Ebu-Se'ida, Ebu-Nadretha, oslobođenog Ibn-Omerovog roba Nafi'a, jedne grupe tabiina i još nekih. Dokaz im je to što tada nije bilo druge naoružane skupine muslimana osim njihove, kao što je to i sam Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: /369/ "Allahu moj, ako ove skupine nestane, niko Te na Zemlji neće obožavati!"

Međutim, sve to ipak ne pobija stav da je bježanje sa bojnog polja haram i ostalim borcima, a ne samo muslimanima Bedra, iako je ovaj ajet objavljen

povodom njih. Na to ukazuje i naprijed navedeni hadis od Ebu-Hurejrea, u kojem stoji da bježanje sa bojnog polja spada u velike grijeha, a to je i stav velike većine islamskih učenjaka - a Allah opet najbolje zna.

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ
 اللَّهُ قَاتِلُهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ
 مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾ ذَٰلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَرِيمٌ
 الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾

"Njih niste ubijali vi, nego Allah; i nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio, da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao - Allah zaista sve čuje i sve zna."/17/ "Tako vam je to bilo, i da bi Allah lukavstva nevjernika oslabio."/18/

Ovdje Uzvišeni pojašnjava da On stvara ljudska djela i da ljudi Njemu trebaju zahvaliti za svako dobro koje oni urade, jer ih je On uputio na to i pomogao im da to urade. Zato Uzvišeni kaže:

"Njih niste ubijali vi, nego Allah"; tj. vi niste svoje neprijatelje pobili svojom snagom i moći, jer je njih bilo puno a vas malo, nego je Allah Taj Koji vam je pomogao protiv njih. Uzvišeni također kaže:

"Allah vas je pomo-gao i na Bedru, kada ste bili malobrojni." (3: 123)

Zatim Uzvišeni govori Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s., o šaci zemlje koju je on na dan Bedra zahvatio rukom i bacio je u lica nevjernika, nakon što je izašao iz svoje sjenice u kojoj je skrušeno i smireno činio dovu. On ju je bacio prema njima i rekao: /370/ "Izobličila vam se lica!" Zatim je rekao ashabima da prate učinak tog postupka, pa su oni to i učinili. Allah je zrnca te prašine dobacio do očiju svih mušrika, tako da su ona dospjela do svakog od njih i omela ga. Zato Uzvišeni kaže:

"...i nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio", odnosno, On je bio Taj Koji je tu prašinu dobacio do njih i omeo ih njome, a ne ti. Alij ibn Ebi-Talha prenosi od Ibn-Abbasa: /371/ "Allahov Poslanik, s.a.v.s., podigao je svoje ruke - na dan Bedra - i rekao: 'Gospodaru moj, ako ova skupina bude uništena, niko Te poslije na Zemlji neće obožavati!' Na to mu je Džibril rekao: 'Uzmi šaku prašine i baci im je u njihova lica!' On je onda uzeo šaku prašine i bacio je u lica mušrika. Prašina iz te šake pogodila je svakog mušrika u njegove oči, nos i usta, pa su se oni okrenuli i vratili."

To je u ovim kur'anskim ajetima - prenosi se od Urve, Mudžahida, Ikrima, Katade i još nekih islamskih učenjaka - objavljeno povodom toga što je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bacio prašinu na dan Bedra, iako je on to isto uradio i na dan Bitke na Hunejnu.

Muhammed ibn Ishak prenosi od Urve ibn Ez-Zubejra, da je on riječi Uzvišenog:

"...da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao", protumačio: tj. da bi On vjernike upoznao sa Svojom blagodatima koju im je ukazao time što ih je pomogao protiv njihovog ne-prijatelja, iako je njih bilo malo a neprijatelja puno. Zatim, da bi im dao do znanja da pobjeda nije rezultat brojnosti, nego da ona dolazi jedino od Njega - Slavnog i Uzvišenog - Koji nema suparnika. Zatim, da bi Ga oni na taj način istinski spoznali i bili Mu zahvalni na Njegovim blagodatima. Zatim Uzvišeni kaže: **"Allah zaista sve čuje i sve zna"**, pa tako čuje i sve dove i zna ko zaslužuje pomoć i pobjedu. Zatim Uzvišeni kaže:

"Tako vam je to bilo, i da bi Allah lukavstva nevjernika oslabio." Uz pobjedu koja se desila, ovo je druga radosna vijest: Uzvišeni ovim nagovještava vjernicima da će On u budućnosti oslabiti spletke nevjernika, da će umanjiti njihov značaj i da će sve što oni imaju propasti i biti porušeno - hvala Allahu.

إِنْ تَسْتَفْتُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَإِنْ نَدْتَهُمْ فَهُوَ
خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ نَغْنِيَّ عَنْكُمْ فِتْنَتَكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كُشِرَتْ
وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾

"Ako ste se molili da pobijedite - pa došla vam je, eto, 'pobjeda!' A da se okanite, bolje bi vam bilo! I ako se ponovo vratite, Mi ćemo se ponovo vratiti, i nimalo vam neće koristiti tabor vaš, ma koliko brojao bio, jer je Allah na strani vjernika."/19/

Ovdje se Uzvišeni obraća nevjernicima:

"Ako ste se molili da pobijedite", tj. ako ste tražili od Allaha da vam pomogne i da presudi između vas i vaših neprijatelja - vjernika, pa eto, dogodilo se to što ste tražili! Na dan Bedra, Ebu-Džehl je rekao: "Allahu moj, ko je od nas više kidao rodbinske veze i donio nam ono što ni sam ne poznaje, uništi ga ovog jutra!" Na taj način on je molio za pobjedu, pa je objavljeno:

"Ako ste se molili da pobijedite - pa došla vam je, eto, 'pobjeda!'" - itd. do kraja ajeta.

Zatim Uzvišeni kaže: **"...A da se okanite,"** tj. stanja u kojem se nalazite: nevjerovanja u Allaha i poricanja Njegovog Poslanika, s.a.v.s.,

"bolje bi vam bilo!", tj. i na dunjaluku i na ahiretu! A riječi Uzvišenog: **"I ako se ponovo vratite, Mi ćemo se ponovo vratiti"** poput su Njegovih riječi: **"Ako vi ponovo započnete, započet ćemo i Mi." (17:8)** Tj. ako se vi ponovo vratite u nevjerovanje i zabludu u kojoj ste prije bili, mi ćemo vam uzvratiti slično onome na Bedru.

"...i nimalo vam Neće koristiti tabor vaš, ma koliko brojao bio", tj. kada biste sve ljude sakupili koje god možete, jer niko ne može pobijediti onoga sa kime je Allah,

"...jer je Allah na strani vjernika", a ta je strana skupina vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ
وَلَا تَوَلَّوْا عُنْدَ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا
وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾ * إِنَّ شَرَّ الدِّينِ عِنْدَ اللَّهِ الضُّمُّ الْبِكْرُ الَّذِينَ
لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ
لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مَرَّضُونَ ﴿٢٣﴾

"O vjernici, pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, i ne napuštajte ga, ta vi slušate šta on govori,"/20/ "i ne budite kao oni koji govore: 'Slušamo!' - a ne slušaju."/21/ "Najgora su bića kod Allaha oni koji su gluhi i nijemi, koji neće da shvaćaju."/22/ "Da Allah zna da od njih može biti ikakva dobra, učinio bi da čuju, a da je učinio i da čuju, oni bi se opet okrenuli, jer oni i inače glave okreću."/23/

Ovdje Uzvišeni naređuje Svojim robovima - vjernicima da budu pokorni Njemu i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., a zabranjuje im da mu se suprotstavljaju i da se poistovjećuju sa onima koji ga ne vjeruju i koji mu nisu pokorni. Zato Uzvišeni kaže:

"...i ne napuštajte ga", tj. nemojte napuštati pokornost njemu, te izvršavanje njegovih naređenja i klonite se onoga što on zabranjuje,

"...ta vi slušate šta on govori", tj. nakon što ste spoznali čemu vas on poziva.

"...i ne budite kao oni koji govore: 'Slušamo!' - a ne slušaju." Jedni kažu da se ovdje misli na mušrike, a drugi na munafike - jer oni tvrde da slušaju i da su pokorni, što nije istina. Moje je mišljenje da se ovdje radi i o mušricima i o munaficima, jer ni jedni ni drugi ne shvaćaju ispravno, niti žele činiti dobra djela. Zatim Uzvišeni govori da su te vrste ljudi najgora stvorenja uopće: **"Najgora su bića kod Allaha oni koji su gluhi"**, pa ne čuju istinu, **"...i nijemi"**, pa je ne shvaćaju. Zato Uzvišeni kaže:

"...koji neće da shvaćaju". Oni su najgora stvorenja, jer se sva ostala stvorenja pokoravaju Allahu u onome za šta ih je i stvorio, a ti ljudi su stvoreni radi ibadeta, a oni su postali nevjernici. Zato ih Uzvišeni i Silni u drugom ajetu poredi sa stokom:

"Oni su kao stoka, čak i gori - oni su, zaista, nemarni." (7:179)

Zatim Uzvišeni kaže da oni nemaju ni ispravno razumijevanje, ni dobru namjeru:

"Da Allah zna da od njih može biti ikakva dobra, učinio bi da čuju", odnosno, dao bi da razumiju. Ovim se riječima hoće reći: U njima nema

nikakva dobra, pa Allah nije dao da oni razumiju. Jer, On zna

"...da je učinio i da čuju", odnosno da razumiju, "oni bi se opet okrenuli", od toga namjerno i iz inada, nakon što bi to razumjeli,

"...jer oni i inače glave okreću" od toga.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ
إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

"O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati; i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova, i da ćete se svi pred Njim sakupiti..." /24/

El-Buhari kaže: *"odazovite se"*, znači: odgovorite, a *"...ono što će vam život osigurati"* znači: ono što će vas popraviti. Zatim on svojim senedom navodi od Ebu-Se'ida ibnul-Mualla, r.a.: /372/ "Dok sam jednom klanjao, Vjerovjesnik, s.a.v.s., pozvao me je. Ja mu nisam prišao dok nisam završio namaz. Zatim sam mu došao, a on me upita: 'Šta te je spriječilo da mi dođeš? Zar Allah nije rekao:

'O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati?' Zatim je rekao: ***'Sigurno ću te podučiti najveličanstvenijoj suri u Kur'anu prije nego što izađem.'*** I kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., krenuo da izađe, ja sam mu to spomenuo" - a Muaz prenosi od jednog ashaba da je i on ovo čuo - pa je on rekao: "To je El-hamdu lillahi rabbil alemin i to je sedam ajeta koji se ponavljaju." Ovo je doslovan Buharijin citat, a o njemu i njegovim verzijama već je bilo govora na početku sure "El-Fatiha".

Što se tiče Allahovih riječi: *"...ono što će vam život osigurati"*: jedni kažu da se time misli na istinu, a drugi kažu: to je ovaj Kur'an - u njemu je spas, opstanak i život. Treći kažu: Ljudi u islamu ožive, nakon što u nevjerovanju budu mrtvi. A četvrti kažu: time se misli na rat, kojim vas je Allah uzdigao nakon što ste bili poniženi, slabi i nemoćni. Međutim, sva su ova značenja ispravna i slična.

O riječima Uzvišenog:

"...i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova" Ibn-Abbas kaže: "On sprečava vjernika od nevjerovanja i nevjernika od vjerovanja." Imam Ahmed prenosi od Enesa ibn Malika, r.a.: /374/ "Vjerovjesnik, s.a.v.s., često bi izgovarao: 'O Ti koji upravljáš srcima, učvrsti moje srce u Tvojoi vjeri!' A mi smo ga upitali: 'Allahov Poslanice, mi smo povjerovali u tebe i u ono što si nam objavio, pa da li se bojiš za nas?' On nam je na to odgovorio: 'Da. Zaista su srca između dva Allahova

prsta i On ih okreće.'" Ovaj hadis navodi i Et-Tirmizi i kaže da je hasen /dobar/.

Imam Ahmed također prenosi od Aiše: /375/ "Jedna od dova kojom je Allahov Poslanik, s.a.v.s., često molio jeste i: 'O Ti Koji prevrćeš srca, učvrsti moje srce u Tvojoi vjeri!' Ja sam mu rekla: 'Allahov Poslanice, ti puno učiš ovu dovu.' A on mi je odgovorio: 'Zaista je ljudsko srce između dva Allahova prsta, pa ako hoće - On ga navede da skrene, a ako hoće - On ga na pravi put okrene.'"³⁴⁵ Pored toga, imam Ahmed prenosi od Ibn-Amra da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /376/ "Zaista su srca svih ljudi između dva prsta Milostivog poput jednog srca i On ih mijenja kako On hoće." Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allahu moj, Ti Koji mijenjaš srca, usmjeri moje srce prema Tvojoi pokornosti!" Ovaj hadis El-Buhari ne navodi, ali ga navode Muslim i En-Nesai od Hajve ibn Šurejha el-Misrija.

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

"I izbjegavajte ono što će dovesti do smutnje koja neće pogoditi samo one među vama koji su krivi, i znajte da Allah strašno kažnjava." /25/

Ovdje Uzvišeni upozorava Svoje robove - vjernike na belaj i iskušenje koje će zahvatiti i loše i dobre, a ne samo one koji čine loša djela i grijeh. To iskušenje neće zaobići nikoga, zato što se nije odvrćalo od grijeha. Alij ibn Ebi-Talha kaže da je Ibn-Abbas ovaj ajet ovako protumačio: Allah naređuje vjernicima da ne dozvole činjenje loših djela u svojoj sredini, jer će ih onda On sve obuhvatiti Svojom kaznom. Ovo je vrlo lijepo tumačenje. Zato Mudžahid kaže o ovim riječima Uzvišenog:

"I izbjegavajte ono što će dovesti do smutnje koja neće pogoditi samo one među vama koji su krivi": "nego i vas također".

Ovaj ajet odnosi se i na ashabe, a i na ostale vjernike. To mišljenje da ovo upozorenje obuhvaća i ashabe i ostale, iako je upućeno izravno ashabama, ispravno je. Na to ukazuju i hadisi koji upozoravaju na različite smutnje. Jedan od najupečatljivijih hadisa u tom pogledu jeste hadis koji prenosi imam Ahmed od Huzejfe ibn el-Jemana, u kojem stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /377/ "Tako mi Onoga u Čijoi je ruci moja duša, ili ćete vi naređivati dobro i odvrćati od zla, ili će vam Allah ubrzo poslati kaznu od Sebe, pa ćete Mu činiti dove, ali vam se On neće odazivati." On od Huzejfe također prenosi da je rekao:

³⁴⁵ To pojašnjavaju riječi Uzvišenog: "I kad oni skrenuše u stranu - Allah učini da i srca njihova u stranu skrenu." (61:5), što je odgovarajuća kazna. "Allah neće dovesti u zabludu narod koji je na pravi put uputio prije nego što im objasni čega se trebaju čuvati." (9:115)

"U vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada bi neko izgovorio određenu riječ, postao bi munafik. A ja sada od nekih od vas čujem da tu istu riječ izgovori po četiri puta dok sjedi na jednom mjestu! Ili ćete vi naređivati i poticati na dobro a odvrćati od zla, ili će vas Allah sve obuhvatiti kaznom, ili će dati da vas predvode najgori od vas, pa onda i kada vaši najbolji budu upućivali dove, neće im biti uslišane." Imam Ahmed također prenosi od Ummu-Seleme, Vjerovjesnikove, s.a.v.s., žene, da je rekla: "Čula sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: /378/ 'Kada se očevidno budu činili grijesi u mome ummetu, Allah će ih sve obuhvatiti kaznom od Sebe.' Ja sam ga tada upitala: 'Allahov Poslaniče, zar neće među njima biti dobrih ljudi?' 'Hoće' - odgovori on, pa ga ja opet upitah: 'Pa šta će biti sa njima?' A on mi odgovori: 'Njih će zadesiti ono što i ostali svijet, pa će ih poslije zahvatiti Allahov oprost i zadovoljstvo.'"

وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ
فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِبَصَرِهِ
وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٧٨﴾

"I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni - bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni."/26/

Ovdje Uzvišeni skreće pažnju Svojim robovima, vjernicima na Svoje dobročinstvo i blagodati koje im je On dao: bili su malobrojni pa ih je On umnožio, bili su potlačeni i uplašeni pa ih je On pomogao i ojačao, bili su bijedni i siromašni, pa ih je On opskrbio lijepim stvarima. Zatim je tražio od njih da Mu budu zahvalni, a oni su poslušali sva Njegova naređenja. Tako su oni bili u Meki malobrojni, potlačeni i nejadi. Bojali su se da ih ljudi iz raznih krajeva neće pohvatati. Takvo stanje im je bilo sve dok im Allah nije dozvolio da učine Hidžru u Medinu, gdje im je On dao sklonište i naklonost njezinih stanovnika. Oni su im pružili zaštitu i pomogli ih u Bici na Bedru, a i u drugim prilikama. Oni su im davali iz svojih imetaka i živote svoje su žrtvovali radi poslušnosti Allahu i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s.

Kadate ibn De'ame es-Sedusi, Allah mu se smilovao, o riječima Uzvišenog:

"...sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni", rekao je: "Mekanski Arapi su bili najbjedniji ljudi, najnesretnijeg života, najgladnijih stomaka, najslabije obučeni i u najjasnijoj zabludi. Njihovi su živi bili nesretni, a mrtvi u Vatru bacani. Njih je, ustvari, jelo - a oni nisu jeli. Tako mi Allaha, ne znamo da je i jedno pleme na Zemlji tada bilo u gorem stanju od njih, sve dok im Allah nije objavio islam. On je tada islamom podupro njihove predjele, dao im obilnu nafaku i učinio ih da vladaju ostalim

ljudima. Sve što vidite Allah je dao preko islama, pa zato zahvaljujte Allahu na Njegovim blagodatima. Vaš Gospodar daje blagodati i voli da Mu se zahvaljuje, pa On daje više onima koji su Mu zahvalni."

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا
اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أُمَّتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧٦﴾ وَأَعْلَمُوا أَنَّ مَا
أَمْوَالِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ فَتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٧٧﴾

"O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno emanete ne proigravajte", /27/ "i neka znate da su bogatstva vaša i djeca vaša samo iskušenje, i da je samo u Allaha nagrada velika."/28/

Mufesiri se razilaze u vezi povodom objave ovog ajeta. Jedni kažu: /379/ Ovaj je ajet objavljen povodom Ebu-Lubabe ibn Abdul-Munzira. Allahov Poslanik, s.a.v.s., njega je poslao plemenu Benu-Kurejza, kako bi oni prihvatili sud Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Oni su ga upitali za savjet, pa im je on to i predložio. Međutim, istovremeno im je rukom pokazao ispod vrata, što je značilo da će biti poklani. On je, zatim, shvatio da je time iznevjerio Allaha i Njegovog Poslanika, pa se zakleo da neće ništa okusiti dok ne umre ili dok mu Allah ne primi pokajanje. Otišao je u medinsku džamiju i sam sebe svezao za jedan stub u njoj. Tako je proveo devet dana, sve dok od iscrpljenosti nije počeo padati onesviješten. Tada je Allah objavio Svome Poslaniku da je primio njegovo pokajanje, pa mu dodoše neki ljudi da ga obraduju tom radosnom viješću i počеше ga odvezivati od stupa. Međutim, on se zakune da neće nikom osim lično Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., dozvoliti da ga odveže. Poslanik ga, s.a.v.s., zatim odveže, a on mu kaže: "Allahov Poslaniče, ja sam se zavjetovao da ću sav svoj imetak dati u sadaku." A Poslanik mu na to odgovori: "Dovoljno ti je da trećinu imetka daš u sadaku." Ovaj hadis prenosi Abdur-Rezzak od Katade i Ez-Zuhrija.

A Ibn-Džerir navodi od El-Mugire ibn Šu'beta da je rekao: "Ovaj je ajet objavljen povodom ubistva hazreti Osmana!!!" On također kaže da je objavljen i povodom jednog munafika, koji je dojavio Ebu-Sufjanu: "Muhammed hoće da vas napadne, pa se pazite!..." Međutim, i sened i tekst ovog predanja upitni su. Neki opet kažu da je ovaj ajet objavljen povodom Hatiba ibn Ebi-Belte'a, kada je - u godini u kojoj je oslobođena Meka - napisao poruku Kurejšijama, obavještavajući ih o namjeri Allahovog Poslanika, s.a.v.s., spram njih. Allah je to dojavio Svome Poslaniku, pa je on poslao potjeru za tom porukom i tako je uspio povratiti. Zatim je poslao po Hatiba i on je priznao ono što je uradio... Ovaj je događaj dobro poznat.

O tome ja kažem: ispravan stav jeste da je ovaj ajet općenit, makar i postojalo vjerodostojno predanje da

je objavljen povodom nekon konkretnog slučaja. Kod većine islamskih učenjaka prednost se daje općenitosti teksta, a ne posebnosti povoda. A pronevjera obuhvata i sitne i krupne, i stalne i povremene grijeha.

O riječima Uzvišenog: **"...emanete ne proigravajte,"** Alij ibn Ebi-Talha prenosi od Ibn-Abbasa: "Emanet jesu poslovi koji su povjereni ljudima, tj. farzovi. Pa kada se kaže: Ne proigravajte ih, to znači: Ne izostavljajte ih." A u drugoj verziji prenosi se da je rekao: "Nemojte varati Allaha i Njegovog Poslanika ostavljanjem njegovih sunneta i neposlušnošću prema njemu." A Es-Suddi protumačio je ovo ovako: "Ako ljudi iznevjere Allaha i Njegovog Poslanika, oni su time već iznevjerili svoje emanete."

Zatim Uzvišeni kaže:

"...i neka znate da su bogatstva vaša i djeca vaša samo iskušenje", tj. kada vam ih je On dao, time vas je stavio na ispit i kušnju - da bi se vidjelo da li ćete Mu na njima biti zahvalni i prema njima postupati onako kako to On traži, ili ćete se zbog njih okrenuti od Njega. Slično tome, Uzvišeni kaže:

"O vjernici, neka vas imanja vaša i djeca vaša ne zabave od sjećanja na Allaha. A oni koji to učine, bit će izgubljeni." (63:9)

Zatim Uzvišeni kaže: **"...i da je samo u Allaha nagrada velika"**. Tj. ono što će vam On dati, Njegova nagrada i Njegov Džennet bolji su vam od imetaka i djece, jer vam neki od njih budu i neprijatelji, a većina njih vam neće ništa koristiti. A Allah Uzvišeni svime upravlja, On posjeduje sve što je i na dunjaluku i na ahiretu i On će obilno nagrađivati na Kijametskom danu. Dakle, ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., treba biti preča od ljubavi prema imetku i djeci. U Buharijinom Sahihu navodi se od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: /380/ "Ko bude imao tri stvari, osjetit će slast imana: kome Allah i Njegov Poslanik budu draži od svega drugog, ko bude volio nekoga samo radi Allaha, i kome bude draže da bude bačen u vatru nego da se vrati nevjerovanju, nakon što ga je Allah spasio od njega."

يَا أَيُّهَا

الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَشْفُوا اللَّهَ يَجْعَلْ كُمْ قُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٣٨٠﴾

"O vjernici, ako se budete Allaha bojali, On će vam sposobnost rastavljanja istine od neistine darovati i preko ružnih postupaka vaših će prijeći i oprostiti vam. A Allahova je dobrotva neizmjerena."/29/

Ibn-Ishak kaže da riječi "sposobnost rastavljanja" znače: sposobnost rastavljanja istine od neistine. Ovako je tumačenje rasprostranjeno i općeprihvaćeno. Kome ta sposobnost bude data, on

će sigurno naći izlaz iz svake situacije i zaslužiti spas i pobjedu. Jer onome ko bude bogobožazan tako što će izvršavati Allahova naređenja i kloniti se Njegovih zabrana, njemu će biti dato da spozna šta je istina, a šta laž i zbog toga će on biti pomognut i spašen i dobit će obilnu nagradu. U tom smislu Uzvišeni također kaže:

"O vi koji vjerujete, Allaha se bojte i u Poslanika Njegova vjerujte, On će vam dvostruku milost Svoju darovati, i dat će vam svjetlo pomoću kog ćete ići, i oprostiti će vam - jer Allah prašta i milostiv je." (57:28)

وَأَذِّنْ لِبِئْرِكِ الَّذِينَ
كَفَرُوا لِيَسْبُوْكَ أَوْ يَفْتُلُوْكَ أَوْ يُخْرِجُوْكَ وَيَمْكُرُوْنَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ
وَاللَّهُ خَيْرٌ الْمُنْظِرِينَ ﴿٣٨١﴾

"I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili, ili da bi te prognali; oni su zamke pleli pa je i Allah njima zamke pleo, jer Allah to najbolje umije."/30/

Uzvišeni kaže:

"I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili, ili da bi te ubili, ili da bi te prognali..." Kada su Kurejšije odlučile izvršiti još jači pritisak na misiju Allahovog Poslanika, s.a.v.s., oni se urote protiv njega tako što se sakupe u svojoj vijećnici i počnu se dogovarati protiv njega. Jedan od njih predloži da Poslanika, s.a.v.s., uhvate i bace u okove, a zatim da sačekaju dok ne umre. Kaže se da je Iblis tada bio među njima, pretvorivši se u lik nekog starijeg čovjeka iz Nedžda,³⁴⁶ da bi im pomogao u vijećanju. Kada je on čuo ovaj prijedlog o okovima, on, kao Allahov neprijatelj, povika: "Ovaj prijedlog vam je nikakav!" Zatim drugi čovjek predloži da protjeraju Poslanika, s.a.v.s., i da će onda biti mirni od njega, ali Iblis i taj prijedlog odbije. I tako se dešavalo sve dok nije ustao Ebu-Džehl - Allah ga prokleo. On je predložio da iz svakog plemena uzmu po jednog snažnog i sposobnog mladića i da im daju britke sablje, pa da onda oni zajednički ubiju Poslanika, s.a.v.s. Ako bi ga na taj način ubili, onda bi odgovornost za njegovu prolivenu krv bila na svim plemenima i u tom slučaju ne treba očekivati da bi se Hašimije usudile boriti protiv svih ostalih Kurejšija. Kada bi oni čuli za to, oni bi to tako razumjeli, pa bi ostali bili na miru od Poslanika i on ih više ne bi uznemiravao. Tada je Iblis - u liku starca iz Nedžda - rekao: "Tako mi Boga, ovo je dobar prijedlog! Treba uraditi ovako kako je ovaj čovjek rekao, druge nam nema!" Zatim se oni razidu, da bi tako i uradili.

³⁴⁶ Još od tog vremena stanovnici Nedžda bili su poznati po mudrim stavovima i dobrim savjetima. Zato se šejtan prikazao u liku jednog od njih, kako bi obmanuo Kurejšije da im on daje dobre savjete i kako bi prihvatili njegov prijedlog.

Međutim, tada je Džibril došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i naredio mu da tu noć ne provede u kući, jer mu je Allah dozvolio da je napusti. Zatim, kada je on došao u Medinu, Allah mu objavljuje suru El-Enfal, kako bi ga podsjetio na tu nevolju u kojoj je bio i na blagodati koje mu je On podario:

"I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili ili da bi te prognali; oni su zamke pleli, pa je i Allah njima zamke pleo, jer Allah to najbolje umije."

Taj se dan nazivao danom mnoštva, zbog toga što su se svi oni složili s tim mišljenjem.

A od Ibn-Ishaka prenosi se: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., ostao je na svom mjestu sve dok mu nije došao Džibril, a.s., i rekao mu da ne noći tu gdje je inače noćivao. Tada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pozvao Aliju ibn Ebi- Taliba i rekao mu da on noći u njegovoj postelji i da se pokrije njegovim zelenim ogrtačem, pa je on to i uradio. Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., izašao napolje, a napadači su već bili pred vratima. On je nosio pregršt prašine, pa je počeo prospirati je po njihovim glavama, učeći:

'Ja-Sin. Tako mi Kur'ana Mudrog' - pa sve do riječi Uzvišenog:

"...i na oči im koprenu stavili - zato oni ne vide". (36:1-9) A Allah im je u tom času oduzeo mogućnost da ga vide.

Imam Ahmed vezano za riječi Uzvišenog:

"I kad su ti zamke razapinjali" prenosi od Ibn-Abbasa: "...Zatim je Poslanik, s.a.v.s., krenuo i išao sve dok nije stigao u pećinu. A mušrici su proveli noć čuvajući Aliju, jer su mislili da je tu Allahov Poslanik, s.a.v.s. I kada su osvanuli, navalili su na njega, ali su tamo našli Aliju. Tako je Allah Uzvišeni poništio njihovo spletkarenje. 'Gdje ti je tvoj prijatelj?' - upitali su Aliju, a on im je odgovorio: 'Ne znam.' Zatim su slijedili njegov trag i popeli se na brdo Sevr. Međutim, tu su se zbnili i prošli su pored same pećine jer je Allah dao da ne otkriju Poslanika, s.a.v.s.³⁴⁷ On je u toj pećini ostao tri noći."

A Muhammed ibn Ishak navodi da je Urve ibn ez-Zubejr riječi Uzvišenog:

"...oni su zamke pleli pa je i Allah njima zamke pleo, jer Allah to najbolje umije", protumačio, tj. Ja sam njima pravio Svoju čvrstu zamku, pa sam te tako spasio od njih.

وَأَذَانًا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ ءَايَاتِنَا قَالُوا لَوْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ
لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأُولِينَ ﴿٣١﴾ وَذُوقُوا الْعَذَابَ
إِنْ كَانْتُمْ كَانْتُمْ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكُمْ فَامْطَرْنَا عَلَيْكُمْ حِجَابًا مِّنَ السَّمَاءِ وَأَنْتُمْ
بِعَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٣٢﴾ وَمَا كَانَ لِلَّهِ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ لِلَّهِ
مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٣﴾

"Kada im se riječi Naše kazuju, govore: 'Već smo čuli! Da hoćemo, i mi bismo tako nešto rekli; to su samo izmišljotine naroda drevnih.'"/31/ "A kad su oni rekli: 'Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti pusti na nas kamenje s neba kao kišu ili nam pošalji patnju nesnosnu!"/32/ "Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprost."/33/

Ovdje Uzvišeni govori o nevjerovanju Kurejšija, njihovom prkosu i inadu, te o njihovim lažnim tvrdnjama prilikom slušanja Njegovih ajeta. Naime, kada bi im bili navođeni, oni bi govorili:

"Već smo čuli! Da hoćemo, i mi bismo tako nešto rekli." Međutim, ovo su bile samo njihove prazne riječi, koje nikada nisu ostvarene. Jer, oni su više puta izazivani da donesu makar jednu suru poput kur'anske, ali im to nije pošlo za rukom. Ustvari, oni su tim riječima zavodili i sebe i one koji su slijedili njihove laži.

Se'id ibn Džubejr, Es-Suddi, Ibn-Džurejdž i još neki kažu da je te riječi izgovorio Nadr ibn el-Haris - Allah ga prokleo! Naime, on je jedno vrijeme bio u Perziji, pa je tamo naučio o događajima sa njihovim kraljevima. I kada se on - Allah ga prokleo - vratio, zatekao je Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da ljudima navodi dijelove Kur'ana, jer mu je Allah već bio počeo objavljivati. Pa kada bi Poslanik, s.a.v.s., otišao od neke grupe ljudi, Nadr bi došao među njih i pripovijedao bi im te dogodovštine. A na kraju bi upitao: "Tako vam Allaha, ko ljepše pripovijeda, ja ili Muhammed?" I kada je on zarobljen u Bici na Bedru, Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se drži u zatvoru dok ne bude ubijen na njegove oči, pa je tako i urađeno - hvala Allahu. A zarobio ga je Mikdad ibn el-Esved, r.a. Povodom Nadrovog slučaja objavljen je ovaj ajet:³⁴⁸

"Kada im se riječi Naše kazuju, govore: 'Već smo čuli! Da hoćemo, i mi bismo tako nešto rekli; to su samo izmišljotine naroda drevnih.'" Pod izmišljotinama naroda drevnih misli se na njihove knjige, te da je Muhammed, s.a.v.s., došao do njih i iz njih crpio znanje, pa ga kasnije prenosio ljudima. Međutim, to je očita laž.

³⁴⁷ Ove riječi između zagrada su moje. A što se tiče ovog predanja od Ibn-Abbasa, u njemu se navodi i slučaj kada je pauk ispleo mrežu. Međutim, to od njega nije vjerodostojno preneseno.

³⁴⁸ Tako kažu i Ibn-Abbas, Ibn-Džubejr, Es-Suddi, Mudžahid i Ata'.

Zatim Uzvišeni kaže:

"A kad su oni rekli: 'Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti pusti na nas kamenje s neba kao kišu ili nam pošalji patnju nesnosnu!'" Oni su ovako govorili zato što su bili velike neznalice i što su se žestoko protivili i poricali. A bolje im je bilo da su govorili: Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti nas onda uputi njoj i daj nam da je slijedimo. Međutim, oni su sami protiv sebe prvi počeli moliti i požurivati svoju patnju i kaznu.

Zatim Uzvišeni kaže:

"Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprostí." Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ibn-Abbasa: "Allah je ovom ummetu dao dvije stvari kao osiguranje, pa će oni biti zaštićeni i osigurani od žestoke kazne dokle god one budu među njima. Jednu je Allah već uzeo Sebi, a druga je ostala među vama."³⁴⁹ Slično predanje navodi se i od Ebu-Musaa el-Eš'arije, Katade i Ebu el-Ala'a en-Nahvija el-Mekarrija.

A Et-Tirmizi navodi od Ibn Ebi-Burde ibn Ebi-Musa, da je njegov otac rekao: Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /381/ "Allah mi je objavio da je dvoje osiguranje mom ummetu:

'Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio; i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprostí.' Pa kada ja odem, ostavit ću im traženje oprostá od Allaha sve do Kijametskog dana." Ovaj hadis potvrđuje drugi, koji navode imam Ahmed u svom Musnedu i El-Hakim u svom Mustedreku, od Ibn-Se'ida: Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /382/ "'Šejtan je rekao: 'Tako mi Tvoje veličine, Gospodaru, ja ću neprestano zavoditi Tvoje robove, dokle god budu živi!' A onda je Gospodar rekao: 'Tako mi Moje moći i veličine, Ja ću njima praštati, dokle god budu od Mene tražili oprostá!'" Zatim El-Hakim za ovaj hadis kaže: "Sened mu je vjerodostojan, ali ga El-Buhari i Muslim ne navode."

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ
عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِلَّا الْتَمَتُونَ وَلَكِن
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً
وَتَصْدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ كُفْرُونَ ﴿٢٥﴾

"A zaslužuju da ih Allah kazni kad brane drugima pristup Mesdžid-Haramu, a oni nisu njegovi čuvari. Čuvari njegovi treba da budu samo oni koji se Allaha boje, ali većina njih ne zna."/34/ "Molitva njihova pored Ka'be svodi se samo na zviždanje i pljeskanje rukama; zato kaznu iskusite jer ne vjerujete."/35/

Ovdje Uzvišeni kaže da oni - tj. nevjernici - zaslužuju da ih On kazni, ali ih On nije kaznio zbog bereketa boravka Poslanika, s.a.v.s., među njima. Međutim, kada je on otišao od njih, Allah ih je kaznio na Bedru, gdje su pobijeni njihovi prvaci i zarobljeni njihovi vojnici. Zatim ih On navodi da traže oprost za grijehе koje čine, kao što su širk i smutnja. Katade, Es-Suddi i još neki kažu: "Nevjernici nisu tražili oprostá, a da jesu, ne bi bili kažnjeni." Ovom stavu daje prednost i Ibn-Džerir. Da među njima nije bilo potlačenih vjernika koji su tražili oprostá, zadesila bi ih kazna koju je nemoguće odvratiti. Međutim, ona ih nije pogodila samo zbog tih vjernika. I kada su ti potlačeni vjernici iz Medine otišli u Meku, Allah je objavio:

"A zaslužuju da ih Allah kazni kad brane drugima pristup Mesdžid-Haramu, a oni nisu njegovi čuvari." Zato je Allah dozvolio da se oslobodi Meka, što za njih predstavlja kaznu koju im je obećao. Ovim riječima se kaže: Kako ih Allah neće kazniti kada oni vjernike koji se nalaze u Meki odvrataju od Časnog hrama, od namaza u njemu i od tavafa oko Kabe, iako to oni zaslužuju.

Zato Uzvišeni kaže:

"...a oni nisu njegovi čuvari. Čuvari njegovi treba da budu samo oni koji se Allaha boje". Tj. mušrici ne zaslužuju Mesdžid-Haram, nego ga zaslužuju Vjero-vjesnik, s.a.v.s., i ashabi. U tom smislu Uzvišeni kaže:

"Mnogobošci nisu dostojni Allahove džamije održavati kad sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova poništiti će se i u Vatri će vječno ostati. Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji namaz obavljaju i zekat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje; oni su, nadati se, na pravom putu." (9:17, 18) Pored toga, Uzvišeni kaže:

"...ali je nevjerovanje u Allaha i odvratanje od Njegova puta i časnih mjesta i izgonjenje stanovnika njegovih iz njih još veći grijeh kod Allaha". (2:217)

Hafiz Ibn Merdevejh prenosi od Enesa ibn Malika, r.a.: /383/ "Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan je: 'Ko su tvoji prijatelji i čuvari?' 'Svaki onaj ko je bogobožazan' - odgovorio je on, a zatim je proučio:

'Čuvari njegovi treba da budu samo oni koji se Allaha boje.'" Zatim Uzvišeni navodi kako su mušrici postupali kod Mesdžid-Harama i kako su se odnosili prema njemu:

"Molitva njihova pored Ka'be svodi se samo na zviždanje i pljeskanje rukama." Ibn-Abbas kaže: "Kurejšije su kružili oko Kabe goli, zviždeći i pljeskajući rukama pri tome." "El-muka'u" znači zviždanje, a "et-tasdijetu" pljeskanje rukama. Ikrime kaže: "Oni su kružili oko Kabe nalijevo." A Mudžahid kaže: "Oni su to radili zato da bi omeli namaz

³⁴⁹ Zato Allah nije kaznio nevjernike Meke dok su Allahov Poslanik, s.a.v.s., i vjernici bili u njoj. Međutim, kada su oni učinili Hidžru, On ih je kaznio Bitkom na Bedru.

Vjerovjesnika, s.a.v.s." Zatim Uzvišeni i Veličanstveni kaže: **"...zato kaznu iskusite jer ne vjerujete"**. Time se misli na pogibiju i zarobljavanje koje ih je zadesilo na Bedru. Taj stav odabire Ibn-Džerir, iako ne navodi druge.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُفْتَنُوهَا ثُمَّ نَكُونُ
عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٦﴾
لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكَبُ
جَمِيعًا جَعْلَةً فِي جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿٣٧﴾

"Oni koji ne vjeruju troše imanja svoja da bi od Allahova puta odvrćali. Oni će ih sigurno utrošiti, zatim će zbog toga žaliti i na kraju će pobijedeni biti. A oni koji ne budu vjerovali - u Džehennem će biti potjerani", /36/ "da bi Allah dobre od nevaljalih odvojio i da bi nevaljale jedne na druge naslagao, a onda ih sve u gomilu zbio i u Džehennem bacio. Oni će doista biti izgubljeni."/37/

Ovaj ajet objavljen je povodom Kurejšija, čiji su očevi, sinovi i braća poginuli na Bedru, kao što je npr. Abdullah ibn Ebi-Rebi'a, Ikrima ibn Ebi- Džehl i Safvan ibn Umejje. Oni su se obratili Ebu-Sufjanu ibn Harbu i onima koji su imali trgovačku robu u karavanu koji je Ebu-Sufjan sačuvao od muslimana i doveo ga u Meku, neposredno pred Bitku na Bedru. Oni su im rekli: "O skupino Kurejšija, Muhammed vam je pobio vaše najbolje i ostavio vas bez srodnika, pa nam pomozite ovim imetkom u ratu protiv njega! Možda ćemo mu se na taj način osvetiti za naše pobijene." Oni su to prihvatili i uradili, pa je Uzvišeni i Veličanstveni povodom toga objavio:

"Oni koji ne vjeruju troše imanja svoja" - pa sve do Njegovih riječi:

"Oni će, doista, biti izgubljeni." Ovo se prenosi od Ibn-Abbasa i nekih tabiina.

U svakom slučaju, ovi su ajeti općeg karaktera iako imaju konkretan povod. Ovdje Uzvišeni kaže da nevjernici troše svoja imanja kako bi odvratili od slijeđenja pravog puta. Oni će tako i dalje raditi, pa će potrošiti svoja imanja, a onda će biti žalosni jer im to ništa neće pomoći. Oni žele ugasiti Allahovo svjetlo i uzdići svoju riječ iznad riječi Istine. Međutim, Allah će upotpuniti svjetlo Svoje, makar to ne bilo po volji nevjernicima. Zato Uzvišeni i Veličanstveni kaže:

"Oni će ih sigurno utrošiti, zatim će zbog toga žaliti i na kraju će pobijedeni biti. A oni koji ne budu vjerovali - u Džehennem će biti potjerani."

Zatim, riječi Uzvišenog:

"...da bi Allah dobre od nevaljalih odvojio" znače: da bi On sretne od nesretnih odvojio i na dunjaluku i na ahiretu. U tom smislu, Uzvišeni također kaže:

"Allah neće vjernike s licemjerima izmiješane ostaviti, već će loše od dobrih odvojiti. Allah vama neće ono što je skriveno otkriti." (3:179)

Pored toga, Uzvišeni kaže:

"Zar mislite da ćete ući u Džennet, a da Allah ne ukaže na one od vas koji se bore i na one koji su izdržljivi?" (3:142)

Prema tome, ovaj ajet znači: Mi smo vas stavili na kušnju pomoću nevjernika koji se bore protiv vas i kojima smo dali mogućnost da svoja imanja troše i usmjere u tu svrhu,

"...da bi Allah dobre od nevaljalih odvojio i da bi nevaljale jedne na druge naslagao, a onda ih sve u gomilu zbio", tj. naslagao i nagomilao ih, **"...i u Džehennem bacio. Oni će doista biti izgubljeni."** Tj. takvi će izgubiti i na dunjaluku i na ahiretu.

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا
إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ
الْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ وَقَالُوا هُمْ حَتَّىٰ لَا يَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ
فَإِنْ أَنْهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
مَوْلَاكُمْ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٤٠﴾

"Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, bit će im oprosteno ono što je prije bilo; a ako se ne okane - pa zna se šta je s drevnim narodima bilo."/38/ "I borite se protiv njih dok smutnja ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane. Ako se oni okane - pa Allah dobro vidi šta oni rade", /39/ "a ako leđa okrenu, znajte da je Allah vaš zaštitnik, a divan je On zaštitnik i divan pomagač!"/40/

Uzvišeni kaže Svome vjerovjesniku Muhammedu, s.a.v.s.: **"Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane"**, tj. ako se okane nevjero-vanja i prkosa u kojem se nalaze i ako se odazovu i prihvate islam i pokornost, **"...bit će im oprosteno ono što je prije bilo"**, tj. njihovo nevjero-vanje i grijesi. U tom smislu El-Buhari u svom Sahihu navodi od Ibn-Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /384/ "Onaj ko bude dobar musliman neće biti kažnjen za ono što je radio u džahilijetu, a ko bude loš musliman bit će kažnjen i za ono prije i za ono poslije." Zatim, također u Buha-rijinom Sahihu stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: /385/ "Islam dokida ono što je bilo prije njega a tevba briše ono što je bilo prije nje."

Zatim Uzvišeni kaže: **"...a ako se ne okane"**, tj. ako ustraju u onome što rade, **"...pa zna se šta je s drevnim narodima bilo"**, tj. zna se šta smo uradili sa bivšim narodima: ako bi oni poricali istinu i bili ustrajni u tome, Mi bismo im ubrzali patnju i kaznu. Tako se desilo i sa Kurejšijama na Bedru, a i sa ostalim narodima.

"I borite se protiv njih dok smutnja ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane." El-Buhari navodi od Se'ida ibn Džubejra: /386/ "Jednom nam je došao Ibn-Omer, r.a., i upitao: 'Šta misliš o borbi protiv smutnje?' Zatim je rekao: 'A znaš li ti šta je to smutnja? Muhammed, s.a.v.s., borio se protiv mušrika i borba protiv njih je bila borba protiv smutnje, a vaša borba za vlast to nije.'" Pored toga, od Nafi'a se prenosi da je jedan čovjek došao Ibn-Omeru i rekao mu: /387/ "...Pa Allah kaže:

"I borite se protiv njih dok smutnja ne iščezne." A Ibn-Omer je odgovorio: 'U vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je bilo malo muslimana, čovjek bi bio iskušan u svojoj vjeri, pa bi ga ubili ili uhapsili. Tako je bilo sve dok se broj muslimana nije uvećao i dok nije nestalo smutnje...'"

Ebu-Avane prenosi od El-A'meša, on od Ibrahima et-Timija, a on od svoga oca: "Zu El-Betin - tj. Usama ibn Zejd - rekao je: 'Nikada se neću boriti protiv čovjeka koji izgovara: La ilahe illellah muhammedur-resulullah.' Na to je Sa'd ibn Malik rekao: 'Tako mi Allaha, ni ja se nikada neću boriti protiv čovjeka koji izgovara: **La ilahe illellah muhammedur-resulullah.**' Tada jedan čovjek upita: Zar Allah Uzvišeni nije rekao:

"I borite se protiv njih dok smutnja ne iščezne i dok samo Allahova vjera ne ostane."

A njih dvojica mu odgovore: 'Mi smo se već borili sve dok nije nestalo smutnje i dok nije ostala samo Allahova vjera.'³⁵⁰ To navodi Ibn-Merdevejh. Ibn-Abbas kaže: "To znači: dok mnogoboštvo ne iščezne." Tog su stava i mnogi ashabi. A u Sahihima Buharije i Muslima potvrđeno je da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /388/ "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne kažu: La ilahe illellah muhammedur-resulullah. Pa kada to kažu, zaštitili su od mene svoje živote i imetke, osim u onome što im je obaveza. A konačan će im obračun biti kod Allaha Uzvišenog i Veličanstvenog.

Zatim Uzvišeni kaže: **"Ako se oni okane"**, tj. ako se oni zbog vaše borbe okane nevje-rovanja, prestanite s borbom protiv njih, makar vi i ne znali šta oni kriju u dušama.

"pa Allah dobro vidi šta oni rade". U tom smislu Uzvišeni također kaže:

"Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru." (9:5) Pored toga, u Buharijinom Sahihu stoji: /389/ "Kada je Usama nadnio mač nad jednim čovjekom, on je izgovorio: La ilahe illellah, a Usama ga je usmrtio udarcem mača. To je ispričano Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa je on rekao Usami: 'Zar si ga ubio nakon što je rekao **La ilahe illellah?** Šta ćeš sa tim La ilahe illellah na Kijametskom danu?' 'Allahov Poslanice, on je to rekao samo zato da bi se spasio' - reče Usama, a on reče: 'Jesi li otvorio njegovo srce?' Zatim je on počeo ponavljati: 'Ko će ti pomoći zbog tog La ilahe illellah na Kijametskom danu?' toliko puta, kako kaže Usama: '...da sam poželio da nisam primio islam prije toga dana.'"

Zatim Uzvišeni kaže:

"...a ako leđa okrenu, znajte da je Allah vaš zaštitnik, a divan je On zaštitnik i divan pomagač!" Tj. ako vam se nastave protiviti i boriti se protiv vas, znajte da vam je Allah zaštitnik i Gospodar i da vas On pomaže protiv vaših neprijatelja. A divan li je On zaštitnik i divan li je On pomagač!"

* وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ

فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّائِلِينَ
وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ
يَوْمَ التَّقَاتِ الْجَعَانَ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾

"I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima - namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na Dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske - a Allah sve može..." /41/

Mimo druge narode koji su prije bili, Allah Uzvišeni je samo ovom časnom ummetu dozvolio ratni plijen /el-ganime/. Ratnim plijenom smatra se kapital koji se uz pomoć konja i konjanika /borbom/ uzme od nevjernika. A "fej'un" jeste ono što se od njih uzme bez borbe, kao npr. imetak o kojem se sa njima nagodi, ono što ostave iza svoje smrti a nemaju nasljednika, džizja, haradž i tome slično. Ovo je stav Šafije i jednog broja alima iz prvih i kasnijih generacija. Za razliku od njih, drugi alimi to poistovjećuju, pa "fej'om" nazivaju ratni plijen i obratno.

Oni koji prave razliku između ta dva termina kažu: Ajel u suri El-Hašr:

"Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku Svome daruje pripada: Allahu i Poslaniku Njegovu, i bližnjima njegovim..." (59:7) objavljen je povodom "fej'a", a ovaj ajlet:

³⁵⁰ Moje riječi: Iz prethodnih hadisa vidi se da je prava borba bila za odbranu islama, kako bi se iskreno vjerovalo samo u Jedinog Allaha, Koji nema sudruga, i kako bi se napustilo obožavanje bilo kakvih drugih božanstava, dok se ovdje radi o borbi među samim muslimanima. A ako ponovo dođe do tlačenja muslimana od nemuslimana, kao što je prije bilo, onda se ponovo treba boriti protiv njihovih tlačitelja sve dok ponovo ne iščezne mnogoboštvo i ostane samo vjera u Allaha.

"I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku..."

objavljen je povodom ratnog plijena /el-ganime/. A oni koji i ratni plijen i "fej" prepuštaju vladaru kažu: Nema proturječnosti između ovog ajeta u suri El-Hašr i ajeta koji govori o izdvajanju petine ni onda kada vladar smatra da je to dvoje isto, a Allah opet najbolje zna. Dakle, riječi Uzvišenog:

"I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku..."

potvrđuju da iz svega treba izdvojiti petinu, pa čak i iz igle i konca. Allah Uzvišeni kaže:

"A onaj ko nešto utaji - donijet će na Sudnji dan to što je utajio..."(3:161)

"...jedna petina pripada Allahu i Poslaniku..."

Mufesiri se o ovom pitanju razilaze, a najispravnije je ono što je rekao Ibn-Abbas, r.a.: /390/ "Kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao neku četvu u akciju pa oni došli sa plijenom, on bi iz njega izdvojio petinu i podijelio je među pet kategorija. Zatim je proučio:

"I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku..."

Riječi da petina pripada Allahu potpadaju pod Njegove riječi:

"Allahovo je sve što je na nebesima i što je na Zemlji!" (2:284), tako da je Allahov dio i dio Poslanika, s.a.v.s., jedan te isti dio. Ibrahim en-Nah'i,

El-Hasan ibn Muhammed ibnu el-Hanefije, El-Hasan el-Basri i drugi također smatraju da su Allahov dio i dio Njegovog Poslanika jedan te isti dio, a to potvrđuje i hadis koji prenosi El-Bejheki sa vjerodostojnim lancem prenosilaca: "Jedan ashab je rekao: /391/ 'Došao sam do Vjerovjesnika, s.a.v.s., u dolini Vadilkura i zatekao ga kako pokazuje nekog konja, pa sam ga upitao: Allahov Poslanice, šta kažeš o ratnom plijenu? On mi je odgovorio: Petina od njega pripada Allahu, a četiri petine pripadaju vojnicima. Ja sam opet upitao: Ima li iko da je tome preči od nekog drugog? A on je rekao: Nema. Čak ni dijelu ratnog plijena koji izvadiš iz svoga džepa, ti nisi preči od svoga brata muslimana."

Abdul-Melik ibn Ebi-Sulejman prenosi od Ata'a ibn Ebi-Rebbaha da je rekao: "Dio Allaha i Poslanika, s.a.v.s., u petini jeste jedan dio i on - tj. Poslanik, s.a.v.s. - može ga uzeti i raditi sa njim šta god on hoće." Ovo je najobuhvatniji i najopširniji stav i po njemu Vjerovjesnik, s.a.v.s., sa dijelom koji mu je Allah odredio može raditi šta god hoće i podijeliti ga kome god hoće od svoga ummeta. Potvrda za ovaj stav ima u hadisu koji navodi imam Ahmed od el-Mikdama ibn Ma'dikerib el-Kindija. On je sjedio sa Ubadom ibn es-Samitom, Ebu ed-Derdaom i Harisom ibn Muavijom el-Kindijem, r.a., pa su se prisjećali hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tako je Ebu ed-Derda' rekao Ubadi: "O Ubade, šta je ono Allahov Poslanik, s.a.v.s., u toj i toj bici rekao o petinama ratnog plijena?" A on je odgovorio: /392/ "Allahov Poslanik, s.a.v.s., u toj je bici imao ljudima, a ispred njega je bila jedna deva

iz ratnog plijena. Kada je predao selam, Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao je, uzeo njenu kostrijet među vrhove svojih prstiju i rekao: 'Ova je deva dio vašeg ratnog plijena. Meni od njega pripada samo moj dio u petini, kao i vama, jer se i petina opet vama dijeli. Pa predajte i konac i ono što je šiveno, i ono što je veće i ono što je manje od toga. Nemojte utajivati ratni plijen, jer oni koji to rade imat će sramotu na dunjaluku i Vatru na ahiretu. Borite se radi Allaha protiv i bližnjih i daljnjih ljudi i ne obraćajte pažnju ni na čiji prigovor u onome što radi Allaha radite. Izvršavajte Allahove naredbe i kad ste putnici i kod kuća. Borite se na Allahovom putu, zaista je džihad jedan od dženetskih ulaza. On je velika stvar i Allah njime spašava od brige i tuge."

Ovaj hadis je hasen /dobar/ i značajan, a nisam našao u šest odabranih zbirki hadisa da ga prenose u ovoj verziji. Imam Ahmed, Ebu-Davud i En-Nesai navode njegovu sličnu verziju od Abdullaha ibn Amra, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. U njemu se navodi ovaj događaj sa ratnim plijenom i zabrana njegove utaje, sve do Poslanikovih riječi: "...jer se i petina opet vama dijeli". Ovaj hadis Ebu-Davud i En-Nesai navode i od Omera ibn Anbesa.

Vjerovjesnik bi, s.a.v.s., iz ratnog plijena odabirao nešto za sebe: roba, robinju, konja, sablju itd. To su rekli Muhammed ibn Sirin i Amir eš-Ša'bi, pa je to onda većina islamskih učenjaka od njih prihvatila. Tako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon Bitke na Bedru uzeo sebi iz ratnog plijena poznati mač "zul-fikar" i dio plijena koji pripada vodi.

Ebu-Davud u svojim verzijama i En-Nesai od Jezida ibn Abdullaha navode: /393/ "Bili smo u Mirbedu kada je došao neki čovjek noseći komad kože. Mi smo ga pročitali, a na njemu je pisalo: 'Od Muhammeda, Allahovog Poslanika, s.a.v.s., Benu-Zuhejru ibn Akješu: Ako posvjedočite da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, ako budete klanjali namaz i davali zekat, te ako budete davali petinu ratnog plijena - dio Vjerovjesnikov, s.a.v.s., i dio koji pripada vodi, bit ćete sigurni pod zaštitom Allaha i Njegovog Poslanika.' 'Ko ti je ovo napisao' - upitali smo ga, a on je odgovorio: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s.'"

Ovi su hadisi pouzdani i oni potvrđuju i ojačavaju ovaj stav - tj. da Poslanik ima pravo odabrati sebi iz petine ratnog plijena ono što on hoće, što je jedna od stvari koje samo njemu, s.a.v.s., pripadaju. Drugi islamski učenjaci kažu da petinom ratnog plijena raspolaže vladar u svrhe koje su korisne muslimanima, kao što raspolaže i imovinom iz "fej'a". Naš šejh, imam i istaknuti učenjak Ibn-Tejmije - Allah mu se smilovao - kaže: "Ovo je stav Malika i većine učenjaka iz prvih generacija i to je najispravniji stav."

Pored toga, postoje različita mišljenja o tome šta nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti sa onim dijelom petine koji je on uzimao. Jedni kažu da on pripada vladarima nakon njega. Ovaj se stav prenosi od Ebu-Bekra, Alije, Katade i još nekih, a za njegovu potvrdu

navodi se jedan hadis od Poslanika, s.a.v.s. Drugi kažu da se taj dio treba utrošiti u ono što je interes muslimana. Treći kažu da se on dijeli preostalim kategorijama petine: Poslanikovoj rodbini, siročadi, siromasima i putnicima - namjericima. Ovaj stav zastupa i Ibn-Džerir et-Taberi. Četvrti kažu da se Vjerovjesnikov, s.a.v.s., dio i dio njegove rodbine raspoređuju siročadi, siromasima i putnicima-namjericima. A peti kažu da se čitava petina dodjeljuje rodbini Poslanika, s.a.v.s.

Na kraju je usaglašen stav da se ta dva dijela - tj. Poslanikov i dio njegove rodbine - troše na konje i ratnu opremu u borbi na Allahovom putu. Tako se radilo za vrijeme vladavine Ebu-Bekra i Omera, r.a. El-A'meš prenosi od Ibrahima: "Ebu-Bekr i Omer Poslanikov su, s.a.v.s., dio iz ratnog plijena usmjeravali za konje i naoružanje. Ja sam ga upitao: 'A šta je Alija o tome rekao?' A on mi je odgovorio: 'On je bio najveći pobornik toga.'³⁵¹ A dio koji je pripadao Poslanikovoj, s.a.v.s., rodbini dijeljen je potomcima Hašima i Abdul-Muttaliba."

Zatim Uzvišeni kaže: "**...i siročadi**", tj. siročadima siromašnih muslimana, "**...i siromasima**" - to su oni kojima je potrebna pomoć, koji nemaju osnovne potrepeštine za život, "**...i putnicima - namjericima**". To su oni koji putuju ili su naumili putovati toliko daleko da se na toj razdaljini skraćuju namazi, a nemaju ono što im je potrebno za taj put. Ovo će biti opširnije obrađeno kod ajeta o raznim sadakama u suri Beraet, ako Allah da - a u Njega se uzdamo i na Njega se oslanjamo.³⁵²

Zatim Uzvišeni kaže:

"...ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem", tj. uradite onako kako smo vam propisali u pogledu petine ratnog plijena, ako vjerujete u Allaha, Sudnji dan i u ono što je On objavio Svome Poslaniku. Zato stoji u hadisu koji prenosi El-Buhari od Abdullaha Ibn-Abbasa o delegaciji Abdul - Kajsa, da im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /394/ "Naređujem vam četvero a zabranjujem vam četvero. Naređujem vam da vjerujete u Allaha." Zatim je rekao: "A znate li šta je vjerovanje u Allaha? To je svjedočenje da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanje namaza, davanje zekata i davanje petine iz ratnog plijena..." itd., do kraja hadisa. Ovdje je davanje petine iz ratnog plijena označeno kao sastavni dio imana.

Mukatil ibn Hibban o riječima Uzvišenog:

"...i u ono što smo objavili robu Našem na Dan pobjede" kaže: tj. u pogledu podjele.³⁵³ Zatim Uzvišeni kaže:

"...na Dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske - a Allah sve može..." Dan pobjede jeste dan kada se odigrala Bitka na Bedru i toga dana je Allah rastavio istinu od neistine. To je bila prva bitka u kojoj je učestvovao Allahov Poslanik, s.a.v.s., a desila se sedamnaestog dana ramazana - što poznavao Poslanikovog životopisa i bitaka prihvataju kao ispravan stav. Prema mišljenju većine tada je bio petak, a Allah Uzvišeni najbolje zna.

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ
الدُّنْيَا وَهُرَّ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ
لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِن لِّيَقْضَى اللَّهُ أَ مَرًا كَانَ مَفْعُولًا
لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَن بَيْتَةِ وَيْحِي مَنْ هَلَكَ عَن بَيْتَةِ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ

"...kada ste vi bili u dolini bližoj, oni u dolini daljoj, a karavana niže vas. I da ste se dogovarali o vremenu borbe, ne biste se dogovorili, ali se ona dogodila da bi Allah dao da se ispuni ono što se moralo dogoditi, da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza - a Allah doista sve čuje i sve zna..." /42/

Govoreći o Danu pobjede, Uzvišeni kaže:

"...kada ste vi bili u dolini bližoj", tj. kada ste vi odsjeli u dolini koja je bila bliža Medini, "**...oni**", tj. i kada su mušrici bili odsjeli "**...u dolini daljoj**", tj. daljoj od Medine prema Meki, "**...a karavan**", tj. trgovački karavan koji je predvodio Ebu-Sufjan "**...niže vas**", tj. u pravcu mora.

"I da ste se dogovarali", tj. vi i mušrici o mjestu i vremenu borbe, "**...o vremenu borbe - ne biste se dogovorili**". Muhammed ibn Ishak prenosi od Abdullaha ibn ez-Zubejra da je njegov otac o ovom ajetu rekao: "Da ste se vi i oni i dogovorili o tome i da vam je zatim saopćeno koliko je mnogo njih a koliko malo vas, vi ne biste izašli pred njih."

"...ali se ona dogodila da bi Allah dao da se ispuni ono što se moralo dogoditi", tj. da Allah Svojom moći sprovede ono što je On htio: da osnaži islam i njegove pripadnike i ponizi mnogobojstvo i njegove sljedbenike, bez obzira na vaše mišljenje. To što je želio On Svojom je dobrotom i uradio.

U hadisu koji prenosi Ka'b ibn Malik stoji: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., i ashabi krenuli su da presretnu kurejšijski karavan, ali je Allah dao da se oni sukobe sa svojim neprijateljima a da to nisu ni očekivali. Kada je Ebu-Sufjan spasio svoju karavan, on je poslao poruku Kurejšijama: 'Bog je spasio naš karavan, kapital i ljude,

³⁵¹ Ovo je stav velikog broja islamskih učenjaka, Allah im se smilovao.

³⁵² Pogledaj tumačenje 60. ajeta sure Et-Tevbe.

³⁵³ Misli se na podjelu ratnog plijena prema kojoj petina pripada Allahu i Njegovom Poslaniku, a četiri petine učesnicima u borbi, što je objavljeno na Dan pobjede, tj. na Dan Bedra. A ta petina pripada

Allahu i Njegovom Poslaniku, Poslanikovoj rodbini, siročadi, siromasima i putnicima - namjericima.

pa se vratite.' Međutim, Ebu-Džehl je rekao: 'Tako mi Allaha, nećemo se vratiti dok ne dođemo do Bedra' - a Bedr je bio jedno od mjesta na kojima su Arapi održavali svoje sajmove - 'pa se tamo odmorimo tri dana, zakoljemo deve i dobro se najedemo i napijemo vina, a robinje će nam pjevati! Arapi će čuti za nas i naš pohod, pa će nas se uvijek bojati!'"³⁵⁴

/395/ Zatim Ka'b priča: "Kada se Allahov Poslanik, s.a.v.s., približio Bedru, on je poslao jednu grupu u kojoj su bili Alija, Sa'd ibn Ebi Vekkas i Ez-Zubejr ibn el-Avvam, kako bi izvidjeli situaciju i donijeli mu obavijesti. Oni su uhvatili dva dječaka koji su bili kurejšijske vodonoše. Jedan je bio iz plemena Benu-Se'id ibnul - As, a drugi iz plemena Benul - Hadžadž. Oni su ih doveli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa im je on rekao: 'Recite mi nešto o Kurejšijama.' Oni mu rekoše: 'Oni su iza ovog pješčanog brda koje vidiš u ovoj blizjoj dolini.' Tada Allahov Poslanik, s.a.v.s., upita: 'Koliko ih je?', a oni odgovoriše: 'Mnogo.' 'Kako su opremljeni?' - upita ih on, a oni odgovoriše: 'Ne znamo.' 'Koliko deva kolju svakog dana?' - ponovo ih on upita, a oni mu odgovore: 'Jednog dana devet, a drugog deset.' Tada Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: 'Njih ima između devet stotina i hiljadu.' Nakraju on upita: 'Ko je među njima od njihovih velikodostojnika?', a oni mu odgovore: 'Utbe ibn Rebi'a, Šejbe ibn Rebi'a, Ebul-Bahtari ibn Hišam, Hakim ibn Hizam, Nevfel ibn Huvejlid, El-Haris ibn Amir ibn Nevfel, Ta'ime ibn Adijj ibn Nevfel, En-Nadr ibn 'u el-Haris, Zem'a ibn el-Esved, Ebu-Džehl ibn Hišam, Umejje ibn Halef, Nebih ibn el-Hadžadž, Munebbih ibn el- Hadžadž, Suhejl ibn Amr i Amr ibn Abdu-Vedd.' Tada Allahov Poslanik, s.a.v.s., izađe pred ashabe i kaže im: 'Meka vam je poslala svoje najuglednije ljude!'" Ovaj hadis navodi Muhammed ibn Ishak od Urve ibn ez-Zubejra. A Ishak kaže: "Ujutro su Kurejšije nastavili svoj put. Pa kada su se pojavili i kada ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ugledao, on je rekao: /396/ 'Allahu moj, evo dođoše Kurejšije, gordi i ponosni. Oni se Tebi suprotstavljaju i poriču Tvoga Poslanika. Allahu moj, porazi ih danas!'"

Zatim Uzvišeni kaže:

"...da nevjernik ostane nevjernik poslije očigledna dokaza, i da vjernik ostane vjernik poslije očigledna dokaza". Muhammed ibn Ishak kaže: tj. da ostane nevjernik onaj ko nije povjerovao nakon jasnog dokaza - nakon što se osvjedočio u Allahov znak i poruku, i da ostane vjernik onaj ko je povjerovao nakon tog dokaza. Ovo je dobro tumačenje. Zatim Uzvišeni kaže:

"a Allah doista sve čuje", pa i vaše dove i skrušeno traženje pomoći, **"...i sve zna"**, pa i za vas i da vi zaslužujete pomoć protiv svojih neprijatelja.

إِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ فِي مَتَابِكُمْ قَلِيلًا وَلَوْ أَن رَّاكُمْ كَثِيرًا لَفِشَلْتُمْ
وَلَتَنْزَعْتَهُ فِي الْأُمُورِ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ سَكَنٌ إِنَّهُمْ عَلَيْهِم بِذَاتِ الصُّدُورِ
وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّمَيُّتِ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّبُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ
لِيَقْضَى اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤٤﴾

"...kad ti je Allah u snu pokazao da je njih malo; a da ti je pokazao da ih je mnogo, vi biste duhom klonuli i o boju se raspravljali, ali je Allah spas ukazao. On dobro zna svaciije misli."/43/ "A kad ste se sukobili, u očima vašim On ih je prikazao u malom broju, a vas u očima njihovim također u malom broju, da bi Allah dao da se ispuni ono što se moralo dogoditi - a Allahu se sve vraća."/44/

Mudžahid kaže: "Allah mu je tada u snu pokazao da je malo Kurejšija. On je to prenio svojim ashabima, pa ih je to učvrstilo." Uzvišeni kaže:

"...a da ti je pokazao da ih je mnogo, vi biste duhom klonuli", tj. vi biste ih se uplašili i razjedinili se, **"...ali je Allah spas ukazao"**, iz toga, time što vam je pokazao da ih je malo. **"On dobro zna svaciije misli"**, tj. On dobro zna šta svi misle. U tom smislu, Uzvišeni također kaže:

"On zna poglede koji kriomice u ono što je zabranjeno gledaju, a i ono što grudi kriju."/40:19)

Zatim Uzvišeni kaže:

"A kad ste se sukobili, u očima vašim On ih je prikazao u malom broju." Ovo je također plod dobrote Allaha Uzvišenog prema muslimanima. On je njihove neprijatelje prikazao u njihovim očima u malom broju, pa su se tako usudili i okuražili da se sukobe sa njima. Ebu-Ishak es-Subej'i prenosi od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a.: "Na Dan Bedra oni su u našim očima izgledali tako malobrojni da sam ja rekao jednom čovjeku do sebe: Šta misliš, ima li ih sedamdeset? On mi je odgovorio: 'Ne, ima ih stotinu.' I kada smo zarobili jednog od njih, upitali smo ga koliko ih je bilo, pa nam je on odgovorio: 'Bilo nas je hiljadu.'" To navode Ibn Ebi-Hatim i Ibn-Džerir. Zatim Uzvišeni kaže: **"...a vas u očima njihovim također u malom broju"**. Ibn Ebi-Hatim kaže da je lkrime rekao: "Tako je Allah potakao jedne protiv drugih." Sened ovog predanja je vjerodostojan.

Zatim Uzvišeni kaže: **"...da bi Allah dao da se ispuni ono što se moralo dogoditi"**. Tj. On je obodrio obje skupine jednu protiv druge, prikazavši ih obje u očima one druge malobrojnijom, kako bi i jedna i druga jedva čekale da se sukobe sa onom drugom. Pa kada se boj razvio i kada je Allah pomogao muslimane sa hiljadu meleka koji su jedan iza drugog stizali, onda se nevjerničkoj skupini učinilo da je muslimana duplo više. O tome Uzvišeni kaže:

³⁵⁴ Pleme Benu-Zuhra poslušalo je El-Ahnesa ibn [urejka pa su se vratili i nisu učestvovali na Bedru, kao ni pleme Benu-Adijj.

"Imate pouku u dvjema vojskama koje su se sukobile: jednoj, koja se borila na Allahovu putu, i drugoj, nevjerničkoj, kojoj se činilo da pred sobom ima dva puta više protivnika. A Allah Svojom pomoći čini moćnim onoga koga On hoće. To je zaista, dalekovidnim pouka." (3:13) Na ovaj se način mogu uskladiti ta dva ajeta, jer su ona oba istinita i ispravna - neka je Allahu hvala zbog toga.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
ءَامَنُوا إِذَا الْقِتْمَةُ فَانْتَبُوا وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٥﴾
وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتزَعَمُوا فَتَنَاشُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ
اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٤٦﴾

"O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite, da biste postigli što želite", /45/ "i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih."/46/

Ovim Allah Uzvišeni podučava Svoje robove - vjernike pravilima u toku borbe i kako će biti hrabri pri sukobu sa neprijateljem. Tako Uzvišeni i Veličanstveni kaže: **"O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite."** U Sahihima Buharije i Muslima, potvrđeno je od Abdullaha ibn Ebi-Evfa, /397/ da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana u kojem je imao sukob sa neprijateljem sačekao dok se sunce počelo spuštati, pa je ustao i rekao ashabima: "O ljudi, ne priželjkujte sukob sa neprijateljem i od Allaha tražite zdravlje. Ali, kada se sukobite sa njima, onda budite izdržljivi i znajte da je Džennet u sjenama sablji." Zatim je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Allahu moj, Ti Koji objavljuješ Knjigu, tjeraš oblake i poražavaš skupine, porazi ih i pomozmi nas protiv njih!" A Abdur-Rezzak navodi da je Abdullah ibn Amr rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /398/ 'Ne priželjkujte sukob sa neprijateljem i od Allaha tražite zdravlje. Ali, kada se sukobite sa njima, onda budite čvrsti i Allaha spominjite. Ako oni budu galamili i vikali, vi šutite.'" U drugom hadisu stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: /399/ "Allah Uzvišeni kaže: 'Moj rob je svaki onaj ko Me spominje u toku borbe protiv neprijatelja'", tj. čak ga ni to stanje ne ometa od sjećanja na Mene, upućivanja dove i traženja pomoći od Mene.

Dakle, Allah Uzvišeni naređuje muslimanima da budu čvrsti i izdržljivi u toku borbe i sukoba sa neprijateljem, da ne bježe i ne povlače se pred njima, da ne strahuju od njih, da se i u tom stanju sjećaju Allaha Uzvišenog i da Ga ne zaboravljaju, nego da od Njega traže pomoć i oslanjaju se na Njega, da Ga

mole za pobjedu protiv neprijatelja i da budu pokorni Allahu i Njegovom Poslaniku u svemu, te da se ne svađaju međusobno jer će se tako razjediniti, a to može biti uzrok njihovog neuspjeha i poraza. **"...i bez borbenog duha ostali"**, tj. da ne bi ostali bez svoje snage, jedinstva i žestine napada koji ste imali. **"...i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih"**. Što se tiče hrabrosti, izvršavanja onog što su Allah i Njegov Poslanik naredili i prihvatanja onog na šta su oni upućivali - ashabi, r.a., tu su bili bez premca i u jednom narodu ili generaciji i prije i poslije njih. Oni su, bereketom Poslanika, s.a.v.s., koji su sticali pokornošću i u onom što im je naređivao i u onom što im je zabranjivao, osvojili dunjaluk i islam se uzdigao iznad svih drugih vjera, iako su oni bili malobrojni. Tako se njihova država proširila na sve strane svijeta za manje od trideset godina. Pa neka je Allah zadovoljan sa njima svima i neka im da da i oni budu zadovoljni sa Njim i neka nas pridruži njihovoj skupini - On je plemenit i On poklanja.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطْرًا
وَرِيَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾
وَإِذْ ذَرَبْنَا لِهَمُ الشَّيْطَانِ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ
النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْقَيْسَانَ مَضْجَجًا عَلَى عَقْبَيْهِ
وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْكُمْ إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ
شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤٨﴾ إِذْ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
غَرَّهُمْ هُوَ لَاءٌ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٩﴾

"I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izašli da bi od Allahova puta odvrćali. A Allah dobro zna ono što oni rade."/47/ "I kada im je šejtan kao lijepe njihove postupke predstavio i rekao: 'Niko vas danas ne može pobijediti, i ja sam vaš zaštitnik!' - onda je on, kad su se dva protivnička tabora sukobila, natrag uzmaknuo, i rekao: 'Ja nemam ništa s vama, ja vidim ono što vi ne vidite, i ja se bojim Allaha, jer Allah strašno kažnjava'",/48/ "kada su licemjeri i oni čija su srca bolesna govorili: 'Ove je obmanula vjera njihova!' A onaj ko se u Allaha pouzda - pa Allah je zaista Silan i Mudar."/49/

Nakon što je Allah naredio muslimanima da budu odani u borbi na Njegovom putu i da Ga puno spominju, On im zabranjuje da liče na mušrike kada oni kreću iz svojih kuća da se suprotstave istini i

"...da se pokažu svijetu", tj. oholo i nadmeno. Tako je Ebu-Džehl, kada mu je rečeno da je karavan spašen i da se trebaju vratiti, povikao: "Ne, tako mi

Allaha, nećemo se vratiti dok ne dođemo do izvora Bedra, zakoljemo deve, napijemo se vina i dok nam robinje ne otpjevaju, pa da Arapi uvijek pričaju o našem položaju među njima!" Međutim, sve mu je ispalo naopako. Zato Uzvišeni kaže:

"A Allah dobro zna ono što oni rade." Tj., On dobro zna šta su oni radili, pa ih je zbog toga žestoko kaznio.

Zatim Uzvišeni kaže:

"I kada im je šejtan kao lijepe njihove postupke predstavio i rekao: 'Niko vas danas ne može pobijediti, i ja sam vaš zaštitnik!' ... itd. do kraja ajeta. Njima je šejtan - Allah ga prokleo - uljepšao ono što su radili i što su bili naumili, uvjerio ih da ih tada niko neće moći pobijediti i odstranio od njih strah od njihovih neprijatelja iz Benu-Bekra, rekavši im: "Ja sam vaš zaštitnik!" Naime, on se njima prikazao u liku Surake ibn Malika ibn Dža'sema, prvaka Benu-Mudlidža i sve to onda uradio. O njemu Uzvišeni kaže:

"On im obećava i primamljuje ih lažnim nadama, a ono što im šejtan obeća samo je obmana." (4:120)

Alij ibn Ebi-Talha kaže da je Ibn-Abbas rekao: /400/ "Iblis je na Dan Bedra došao sa svojom vojskom šejtana, noseći svoju zastavu. Bio je u liku Surake ibn Malika ibn Dža'sem iz plemena Benu-Mudlidž. Tada je rekao mušricima: 'Niko vas od ljudi danas ne može pobijediti, ja ću vas štiti!' I kada su se ljudi poredali u bojne redove, Allahov Poslanik, s.a.v.s., uzeo je pregršt suhe zemlje i bacio je u lica mušrika, pa su oni odstupili okrenuvši svoja leđa. A Džibril, a.s., prišao je Iblisu, čija je ruka bila u ruci jednog mušrika. Kada ga je ugledao, Iblis istragne svoju ruku i počne bježati zajedno sa svojom vojskom, pa ga taj čovjek upita: 'O Suraka, pa zar ne kažeš da ćeš nas zaštititi?' A on mu odgovori: 'Ja vidim ono što vi ne vidite! Ja se bojim Allaha, a Allah žestoko kažnjava.'" Tako je postupio kada je ugledao meleke. Dakle,

"onda je on, kad su se dva protivnička tabora sukobila, natrag uzmaknuo, i rekao: 'Ja nemam ništa s vama, ja vidim ono što vi ne vidite, i ja se bojim Allaha, jer Allah strašno kažnjava.'" Tako Allahov neprijatelj - Iblis uvijek postupi prema onima koji ga slušaju i koji su mu pokorni: kada se sukobe istina i neistina, on ih na najbjeđniji način ostavi i odrekne ih se. To kaže Katade. A ja dodajem na to: tako on uvijek postupi prema onome ko mu je pokoran, kao što Uzvišeni kaže:

"...slični su šejtanu kad kaže čovjeku: 'Budi nevjernik!' - pa kad on postane nevjernik, on onda rekne: 'Ti se mene više ne tičeš, ja se zaista Allaha, Gospodara svjetova, bojim!'" (59: 16) Ebu-Džehl je tada počeo bodriti svoje saplemenike, govoreći im: "Nemojte da vas zaplaši to što vas je Suraka ostavio na cjedilu, jer je on imao dogovor sa Muhammedom i njegovim ashabama.

Tako mi Lata i Uzaa, nećemo se vratiti sve dok Muhammeda i njegove ashabe ne povežemo uzadima! Zato ih nemojte ubijati, nego ih žive hvatajte!"

Zatim Uzvišeni kaže:

"...kada su licemjeri i oni čija su srca bolesna govorili: 'Ove je obmanula vjera njihova!'" Alij ibn Ebi-Talha kaže da je Ibn-Abbas o ovom ajetu rekao: "Kada su se jedni drugima približili, Allah je muslimane u očima mušrika a i mušrike u očima muslimana prikazao malobrojnima, pa su mušrici rekli: 'Ove je obmanula njihova vjera!'" Oni su to rekli zato što su mislili da je muslimana malo, tako da su bili uvjereni da će ih poraziti, ne sumnjajući ni najmanje u to. Zatim Uzvišeni kaže:

"A onaj ko se u Allaha pouzda", tj. ko se na Njegovu veličinu osloni,

"- pa Allah je zaista Silan", tj. nepravda neće biti nanesena onome ko se Njemu prikloni; On je zaista Snažan i Moćan, **"i Mudar"**, u svim Svojim postupcima. On sve dovodi na mjesto koje mu pripada, pa tako On pomaže onog ko zasluži pomoć a daje da izgubi onaj ko to zasluži.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ
وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٥٠﴾ ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ
لَيْسَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ ﴿٥١﴾

"A da si samo vidio kad su meleki nevjernicima duše uzimali i po licima ih njihovim i straga udarali: 'Iskusite patnju u ognju.'" /50/ "To je za ono što ste rukama svojim pripremili, jer Allah nije nepravedan prema robovima Svojim!" /51/

Uzvišeni kaže: Da si samo vidio, Muhammede, stanje nevjernika dok su im meleki duše uzimali, sigurno bi **"...po licima ih njihovim i straga udarali"**, i govorili im:

"Iskusite patnju u ognju", u danu Bitke na Bedru. Iako je povod objavi ovog ajeta Bitka na Bedru, on je općenit i odnosi se na sve nevjernike, kao i riječi Uzvišenog u suri El-En'am:

"A da ti je vidjeti nevjernike u smrtnim mukama, kada meleki budu ispružili ruke svoje prema njima: 'Pustite svoje duše!'" (6:93), tj. meleki pružaju svoje ruke prema njima udarajući ih po naređenju njihovog Gospodara, zato što je njihovim dušama teško, pa neće da izlaze iz tijela, osim pod prisilom. A to se dešava kada im meleki najave kaznu i srdžbu od Allaha Uzvišenog. U tom smislu u predanju od El-Berraa navodi se: "Kada melek smrti strašnog izgleda dođe nevjerniku na smrti, on kaže: 'O hrdava dušo, izlazi u vatru užarenu i vodu ključalu i u sjenu dima čađavog!' Ona se rasporedi po čitavom tijelu, pa je onda moraju čupati

iz njegovog tijela, kao što se žarač izvlači iz mokre vune, pa se sa njim otkine i pokoja žila i tetiva. Zato Uzvišeni kaže da im meleki govore: 'Iskusite patnju u ognju.'"

Zatim Uzvišeni kaže: **"To je za ono što ste rukama svojim pripremili"**, tj. Allah vas je kaznio ovom kaznom zbog loših djela koja ste radili u životu na dunjaluku,

"...jer Allah nije ne-pravedan robovima Svojim!" Tj. on ne čini nepravdu ni jednom od Svojih stvorenja, nego je On potpuno pravedan i pravičan i On ne čini nasilje. On je Uzvišen, Veličanstven, Svet, Nepogrješiv, Neovisan i Hvaljen. Zato stoji u vjerodostojnom hadisu koji navodi Muslim - Allah mu se smilovao - od Ebu-Zerra, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., /401/ da je Allah Uzvišeni rekao: "O robovi Moji, Ja sam Sebi zabranio nasilje a i vama sam ga učinio zabranjenim, pa nemojte jedni drugima činiti nasilje. O robovi Moji, Ja bilježim sva vaša djela, pa kod koga budu dobra neka zahvaljuje Allahu, a kod koga ne budu dobra, neka nikog drugog ne kori osim sebe." Zato Uzvišeni kaže:

كَذَّابٌ ءِآلَ فِرْعَوْنَ ۖ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
كَفَرُوا بِآيَاتِنَا ۖ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٥٦﴾

"Tako je bilo i sa Faraonovim ljudima i onima prije njih: u Allahove dokaze nisu vjerovali, pa ih je Allah zbog grijehova njihovih kaznio - Allah je uistinu moćan i strašno kažnjava."/52/

Uzvišeni ovdje govori: Muhammede, zaista su ti mušrici koji poriču ono što je tebi objavljeno postupili kao što su postupali nevjernički narodi prije njih. Zato smo prema njima postupili onako kako smo postupili prema nevjerničkim narodima prije njih, kao što su bili Faraonovi sljedbenici i narodi prije njih. Oni u Allahove dokaze nisu vjerovali,

"...pa ih je Allah zbog grijehova njihovih kaznio", tj. On ih je zbog njihovih grijeha kaznio onako kako kažnjava Silni i Moćni i uništio ih.

"Allah je uistinu moćan i strašno kažnjava", tj. Njega niko ne može pobijediti i od Njega niko ne može pobjeći.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُعْتَبَرًا تَعْمَةً أَنْعَمَ عَلَی قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا
مَا بِأَنفُسِهِمْ ۗ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٧﴾ كَذَّابٌ ءِآلَ فِرْعَوْنَ ۖ وَالَّذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْتُمُ بِذُنُوبِهِمْ وَأَعْرَفْتُمُ
أَعْمَالَهُمْ ۖ فَذُوقُوا عَذَابَ اللَّهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ ﴿٥٨﴾

"...to je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga je podario - sve dok se on sam

ne promijeni - a Allah sve čuje i sve zna."/53/ "Tako je bilo sa Faraonovim ljudima i onima prije njih: dokaze Gospodara svoga nisu priznavali, pa smo ih Mi, zbog grijehova njihovih, uništili, a Faraonove smo ljude potopili - svi su oni nevjernici bili."/54/

Ovdje Uzvišeni govori o tome kako je On potpuno odan i dokraja pravičan u Svojoj vladavini, jer On neće lišiti blagodati koju je bilo kome podario sve dok taj ne počne griješiti. U tom smislu Uzvišeni također kaže:

"Allah neće izmijeniti stanje jednog naroda dok on sam sebe ne izmijeni. A kad Allah hoće da jedan narod kazni, niko to ne može spriječiti; osim Njega nema mu zaštitnika."/

(13: 11) Zatim Uzvišeni kaže: **"Tako je bilo sa Faraonovim ljudima"**, tj. On je tako postupio i sa Faraonovim sljedbenicima i njima sličnim, kada su poricali Njegove dokaze: kaznio ih je zbog njihovih grijeha i oduzeo im je blagodati koje im je bio dao, kao što su plodni vrtovi, izvori vode, usjevi, riznice, blagostanje i ostale blagodati u kojima su bili uživali. Time im Allah nije učinio nepravdu, nego su oni sami prema sebi bili nepravedni.

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ
كَفَرُوا فِيهِمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾ الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ
عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مِرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿٦٠﴾ فَإِنَّمَا نَشَقُّنَّهُمْ فِي الْحَرْبِ
فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَدَّكُرُونَ ﴿٥٧﴾

"Najgora bića kod Allaha jesu oni koji poriču, oni koji neće da vjeruju", /55/ "oni s kojima ti ugovore sklapaš, pa oni svaki put, ne bojeći se Allaha, krše ugovor svoj."/56/ "Ako se u borbi s njima sukobiš, tako ih razjuri da se opamete oni koji su iza njih."/57/

Ovdje Uzvišeni kaže da su od svega što hoda po Zemlji najgori oni koji poriču i ne vjeruju, oni koji krše ugovor kada god ga sklope i koji ga raskinu kada god ga potvrde svojim zakletvama, **"...ne bojeći se Allaha"**, tj. ne bojeći Ga se ni zbog jednog od svih grijeha koje čine.

"Ako se u borbi s njima sukobiš", tj. ako naideš na njih u toku borbe,

"...tako ih razjuri", tj. žestoko ih kazni i nanesi im tako velike gubitke da se prestraše svi ostali neprijatelji, bilo Arapi bilo nearapi, i da im oni budu primjer za pouku, **"...da se opamete oni koji su iza njih"**, odnosno da bi se oni bojali raskinuti ugovor, jer bi se onda i njima desilo isto kao i ovima.

وَأَمَّا تَخَأَّفَنَّ مِنَ قَوْمٍ

خِيَانَةً فَأَنْذِرْ لَهُمُ عَلَىٰ سَوَاءٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِبِينَ ﴿٥٨﴾

"Čim primijetiš od nekog plemena vjerolomstvo, i ti njemu isto tako otkazi ugovor - Allah uistinu ne voli vjerolomnike."/58/

Ovdje Uzvišeni poručuje Svome Poslaniku, s.a.v.s.: **"Čim primijetiš od nekog plemena"**, s kojim ste sklopili ugovor **"...vjerolomstvo"**, tj. kršenje tog ugovora između vas i njih, **"...i ti njemu isto tako otkazi ugovor"**, tj. obavijesti ih da si i ti također prekinuo taj ugovor, pa da budete na istom: i ti i oni ćete znati da ste međusobno u neprijateljskom odnosu.

"Allah uistinu ne voli vjerolomnike", tj. On ih ne voli čak i ako krše ugovor prema nevjernicima. Imam Ahmed navodi od Sulejma ibn Amira: /402/ "Između Muavije i Bizantinaca bio je ugovorom određen rok. On je bio krenuo prema njihovoj teritoriji, želeći da dođe u njihovu blizinu, pa da ih napadne čim rok istekne. Međutim, tada jedan stariji čovjek koji je bio na jahalici, povika: 'Allahu ekber, Allahu ekber! Pošteno radite, a ne na prevaru! Zaista je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: '...Ako neko sklopi ugovor sa nekim ljudima, neka ga nipošto ne raskida ili ne povlači sve dok ne istekne rok ili dok ga oni ne prekrše, pa da ih onda obavijesti da više ni za njega ne važi! Te su riječi doprle do Muavije, pa se on vrati i ustanovi da je taj čovjek bio Amr ibn Anbesa, r.a.'" Ovaj hadis navodi Ebu-Davud et-Tajalisi od Šu'be. Pored toga, Ebu-Davud, Et-Tirmizi, En-Nesai i Ibn-Hibban u svom Sahihu navode ga različitim senedima, također, od Šu'be. A Et-Tirmizi ocjenjuje ga kao hasen sahih hadis.

وَلَا يَحْسَبَنَّ

الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا ۚ إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴿٥٩﴾ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ وَعَدُّوا لِلَّهِ وَعَدُّوْكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۗ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

"I neka nikako ne misle oni koji ne vjeruju da će se spasiti; oni doista neće moći umaći."/59/ "I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih - vi ih ne poznajete, Allah ih zna. Sve što na Allahovu putu potrošite nadoknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti."/60/

Ovdje Uzvišeni kaže Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s.: **"I neka nikako ne misle"**, Muhammede, **"...oni koji ne vjeruju da će se spasiti"**, tj. neka ne misle oni koje još nismo kaznili da Mi nemamo vlasti nad njima. Naprotiv, oni su podložni Našoj moći i zavise od Naše volje, pa Nam ne mogu umaći. U tom smislu Uzvišeni također kaže:

"Zar misle oni koji zla djela rade da će Nama umaći? - Loše prosuđuju!"(29:4), odnosno loše pretpostavljaju.

Zatim Uzvišeni naređuje muslimanima da u granicama svojih mogućnosti pripreme sva sredstva za rat protiv njih: **"I protiv njih pripremite koliko god možete"**, tj. sve što god možete od **"...snage i konja za boj"**. Imam Muslim navodi od Ukbe ibn Amira: /403/ "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako na minberu govori: **'I protiv njih pripremite koliko god možete snage'** - 'Zaista je snaga strjeljaštvo, zaista je snaga strjeljaštvo!'" Ovaj hadis Muslim, Ebu-Davud i Ibn-Madže prenose od Abdullaha ibn Vehba. A imam Ahmed i autori hadiskih djela koja se zovu Sunen navode od Ukbe ibn Amira: "Alahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: /404/ 'Bavite se strjeljaštvom i jahanjem, a da se bavite strjeljaštvom bolje vam je od jahanja.'"

Imam Malik prenosi od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /405/ "Konji su radi troga: jednom su čovjeku nagrada, drugom zaštita, a trećem teret. Čovjek koji svoga konja upotrijebi na Allahovom putu, on će mu biti nagrada. Ako ga priveže na livadi ili pašnjaku, on će imati sevape za sve što njegov konj pojede privezan na toj livadi ili pašnjaku. Ako konj prekine konopac i tražeći vodu ode milju - dvije, svaki njegov trag i balega bit će ubrojani kao dobra djela njegovom vlasniku. Ako konj dođe do rijeke pa se napije iz nje, i to će se ubrojati kao dobro djelo njegovom vlasniku, pa makar on i ne htio da ga napoji tom vodom. Čovjeku koji svoga konja koristi da bi zarađivao i pošteno živio, ali ga upotrijebi i za obavezu prema Allahu, njegov konj je zaštita. A čovjeku koji svoga konja koristi radi ponosa, licemjerstva i nadmetanja, on će biti teret." Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan o magarcima, pa je on rekao: "Allah mi o njima nije ništa objavio osim ovih sadržajnih i jedinstvenih ajeta:

"Onaj ko bude uradio koliko trun dobra - vidjet će ga, a onaj ko bude uradio i koliko trun zla - vidjet će ga." (99:7,8) El-Buhari u svom Sahihu navodi od Urve ibn Ebil-Dža'da el-Barikija da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /406/ "U grivama konja nalazi se veliko dobro sve do Kijametskog dana: nagrada i ratni plijen."

Zatim, Uzvišeni kaže: **"...da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje"**, tj. da biste tako zaplašili nevjernike koji su i Allahovi i vaši neprijatelji, **"...i druge osim njih - vi ih ne poznajete"**. Abdur-Rahman ibn Zejd ibn Eslem kaže da su to munafici, a to potvrđuju i riječi Uzvišenog:

"Među beduinima oko vas ima licemjera, a ima ih i među stanovnicima Medine, koji su u licemjerstvu spretni - ti ih ne poznaješ, ali ih Mi poznajemo." (9:101) Zatim Uzvišeni kaže:

"Sve što na Allahovu putu potrošite nadoknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti." Tj. koliko god potrošite za džihad, potpuno i kompletno će vam biti nadoknađeno. Zato stoji u hadisu koji navodi Ebu-Davud: /407/ "...da će se nagrada za svaki dirhem utrošen na Allahovom putu uvećavati do sedam stotina puta", što je već navedeno kod riječi Uzvišenog:

"Oni koji imanja svoja troše na Allahovu putu liče na onoga koji posije zrno iz kojeg nikne sedam klasova i u svakom klasu po stotinu zrna. A Allah će onome kome hoće dati i više; Allah je neizmjerljivo dobar i sve zna." (2:261)

* وَإِنْ جَنَّوُا السَّيْفَ فَأَجْنَحُوا
وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾ وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ
فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ بِبَصْرِهِ وَالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾ وَاللَّفَّ
بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ
وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾

"Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna."/61/ "A ako te htjednu prevariti - pa tebi je doista dovoljan Allah; On te podržava Svojom pomoći i vjernicima", /62/ "i On je sjedinio srca njihova. Da si ti potrošio sve ono što na Zemlji postoji, ti ne bi sjedinio srca njihova, ali je Allah sjedinio - On je zaista silan i mudar."/63/

Uzvišeni kaže: Ako se bojiš prevare nekih ljudi, onda i ti njima otkazi ugovor. Pa ako ti se nastave suprotstavljati i boriti se protiv tebe, onda se i ti bori protiv njih. A **"Ako oni budu skloni"**, tj. ako budu težili **"...miru"**, tj. primirju, **"...budi i ti sklon"**, tj. onda i ti teži miru i prihvati ga od njih. Zbog toga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada su mušrici na Hudejbiji tražili da se sklopi primirje i prestane rat između njih i njega na devet godina, prihvatio to od njih iako su za to postavili određene uvjete. Zatim Uzvišeni kaže: **"...i pouzdaj se u Allaha"**, tj. skopi mir sa njima i osloni se na Allaha, jer ti je On dovoljan i On će ti pomoći, makar oni primirjem htjeli samo varku - da ojačaju i da se sprema za rat, **"pa tebi je doista dovoljan Allah"**, tj. dovoljan ti je samo On.

Zatim Uzvišeni spominje Svoju blagodat koju je dao Poslaniku, s.a.v.s., time što ga je pomogao vjernicima - muhadžirima i ensarijama:

"On te podržava Svojom pomoći i vjernicima, i On je sjedinio srca njihova." Tj. On ih je ujedinio u vjerovanju u tebe, te u pokornosti i pomoći tebi. A u doba džahilijeta među ensarijama su vođeni brojni ratovi, između plemena Evs i Hazredž.

"Da si ti potrošio sve ono što na Zemlji postoji, ti ne bi sjedinio srca njihova". El-Buhari i Muslim u svojim Sahihima navode /408/ da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., obraćajući se ensarijama zbog ratnog plijena sa Hunejna, rekao: "O skupe ensarija, zar vas nisam našao zalutale pa vas je Allah preko mene uputio, i siromašne pa vas je Allah preko mene obogatio, i zar niste bili razjedinjeni pa vas je Allah preko mene ujedinio?" Kada god bi on od toga nešto upitao, oni bi odgovarali: "Allah i Njegov Poslanik su nam pomogli." Zato Uzvišeni kaže:

"ali je Allah sjedinio - On je zaista silan i mudar." Tj. Uzvišeni je zaista moćan, pa se neće iznevjertiti nada ničija ko se na Njega osloni, i On je mudar i u Svojim djelima i u propisima. Hafiz Ebul-Kasim Sulejman ibn Ahmed et-Taberani - Allah mu se smilovao - prenosi od Selmana el-Farisije da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /409/ "Kada musliman sretne brata muslimana pa se rukuje sa njim, njihovi grijesi spadaju sa njih kao što lišće spada sa sasušenog drveta kada puhne žestok vjetar. Pored toga, njihovi grijesi se opraštaju pa makar ih bilo koliko morske pjene."

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبَكَ
اللَّهُ وَمَنْ أَتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٤﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى
الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾
أَلَنْ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ دَضْعًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ
مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ
بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٦٦﴾

"O vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede."/64/ "O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu! Ako vas bude dvadeset izdržljivih, pobijedit ćete dvije stotine; a ako vas bude stotina - pobijedit ćete hiljadu onih koji ne vjeruju, zato što su oni ljudi koji ne shvataju."/65/ "Sada vam Allah daje olakšicu. On zna da ste izmoreni i - ako vas bude stotinu izdržljivih - pobijedit ćete dvije stotine, a ako vas bude hiljadu - pobijedit ćete Allahovom voljom dvije hiljade. A Allah je uz one koji su izdržljivi."/66/

Allah, dž.š., bodri Vjerovjesnika, s.a.v.s., i vjernike na borbu i obavještava ih da im je On dovoljan

pomagač protiv njihovog neprijatelja i ako je mnogobrojniji i spremniji, makar to bio i manji broj vjernika. Rekao je Ibn Ebi-Hatim od Eš-Ša'bija povodom Allahovog, dž.š., govora:

"O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede." Rekao je: "dovoljan je Allah, dž.š., tebi i onima koji su prisutni s tobom." Zato je rekao Uzvišeni Allah, dž.š.:

"O, Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu."

Tj. podstiči ih na to; zato je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bodrio ih na borbu pri njihovim redovima i susretanju, kao što je rekao svojim ashabima na Dan Bedra, kada su se mušrici približavali u njihovoj mnogobrojnosti i gotovosti: /410/ "Uputite se ka Džennetu prostranom kao nebesa i Zemlja ..."

Zatim je rekao Allah, dž.š., donoseći radosnu vjest i naređujući vjernicima

"Ako vas bude dvadeset izdržljivih, pobijedit ćete dvije stotine, a ako vas bude stotina, pobijedit ćete hiljadu onih koji ne vjeruju." Svaki pojedinac naspram deseterice; zatim je dokinuta ova naredba, a ostala je radosna vijest. Rekao je Abdulah bin El-Mubarek od Ibn-Abbasa, koji je kazao: "Pošto je objavljeno: **'Ako vas bude dvadeset izdržljivih, pobijedit ćete dvije stotine.'**" To je bilo nesnosno za musli-mane s obzirom da im je Allah, dž.š., naredio da ne bježi jedan od deseterice, zatim je došlo olakšavanje pa je rekao Uzvišeni Allah, dž.š.:

'Sada vam Allah daje olakšicu. On zna da ste izmoreni, i ako vas bude stotinu izdržljivih, pobijedit ćete dvije stotine.' Rekao je: 'Olakšao im je Allah, dž.š., određeni broj, a umanjio im je strpljivost onoliko koliko im je olakšao.'" Prenosi El-Buhari od Ibn-Abbasa da je rekao: Nakon što je objavljen ovaj ajet, bilo je preteško za muslimane i smatrali su velikim da se njih dvadeset bori protiv dvije stotine i stotina protiv hiljade. Olakšao im je Allah, dž.š., pa je dokinuo ovaj ajet drugim ajetom, pa je rekao:

'Sada vam Allah daje olakšicu, On zna da ste izmoreni...' Zato, nije im bilo dopušteno kada se sretnu sa dvostruko jačim neprijateljem da se povuku; a ako bi se pred njima našli u manjem broju, s njih spada obaveza borbe i dopušteno im je izbjeći sukob s njima."

'Sada vam Allah daje olakšicu, On zna da ste izmoreni...' Zato, nije im bilo dopušteno kada se sretnu sa dvostruko jačim neprijateljem da se povuku; a ako bi se pred njima našli u manjem broju, s njih spada obaveza borbe i dopušteno im je izbjeći sukob s njima."

مَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يَقُولَ لَهُ أَسْرِي
حَتَّىٰ يُخْرَجَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٧﴾ لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٨﴾ فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٩﴾

"Ni jednom Vjerovjesniku nije dopušteno držati sužnje dok ne izvojuje pobjedu na

zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. Allah je Silan i Mudar." /67/ **"Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli."** /68/ **"Sada jedite ono što ste zaplijenili kao dopušteno i lijepo i bojte se Allaha - Allah zaista prašta i Milostiv je."** /69/

Prenosi El-Eameš od Abdullaha bin Mesuda da je rekao: /411/ "Na Dan Bedra rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: 'Šta kažete o ovim zarobljenicima?' Pa je rekao Ebu-Bekr: 'O Allahov poslaniče, oni su tvoj narod i tvoja rodbina, ostavi ih u životu i nastoj ih pridobiti da im Allah, dž.š., oprost.'"

Rekao je Omer, r.a.: "O Allahov Poslaniče: optuživali su te za laž i protjerivali, izvedi ih i poubijaj ih!" Rekao je Abdullah bin Revvaha: "O Allahov Poslaniče, ti si u dolini punoj zapaljivog drveta, rasplamsaj u njoj veliku vatru, zatim ih baci u nju."

Pa je šutio Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije im ništa odgovorio, zatim je ustao i ušao. Jedni su rekli: prihvatit će prijedlog Ebu-Bekra, r.a., a drugi: prihvatit će prijedlog Omera, r.a., a treći: prihvatit će prijedlog Abdullaha bin Revvaha, r.a.

Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., izašao pred njih pa je rekao: "Zaista, Allah, dž.š., razmekšava ljudska srca dok ne budu mekša od mlijeka, i zaista, Allah, dž.š., učvršćuje ljudska srca dok ne budu čvršća od kamena, i zaista tvoj primjer, o Ebu-Bekre, jeste kao primjer Ibrahima, a.s., koji je rekao :

"Onaj ko bude mene slijedio - moje je vjere, a onaj ko bude protiv mene ustajao, pa Ti uistinu praštaš i milostiv si." (14:56) I zaista, tvoj primjer, o Ebu-Bekre, jeste kao primjer Isaa, a.s., koji je rekao:

"Ako ih kazniš, robovi su tvoji, a ako im oprostiš - Silan i Mudar Ti si." (5:118) A zaista tvoj primjer, o Umere, jeste kao primjer Musaa, a.s., koji je rekao:

"Gospodaru naš, uništi bogatstva njihova i zapečati srca njihova pa neka ne vjeruju dok ne dožive patnju nesnosnu." (10:88) I zaista tvoj primjer, o Omere, jeste kao primjer Nuha, a.s., koji je rekao:

"Gospodaru moj, ne ostavi na zemlji ni jednog nevjernika." (71:26) Vi ste moji savjetnici i niko se od njih neće osloboditi izuzev iskupljivanjem ili ubistvom. Rekao je Ibn-Mesud: "O Allahov Poslaniče, osim Suhejla bin Bejdaa - zaista on spominje islam." Pa je ušutio Allahov Poslanik, s.a.v.s. Nisam nikada kao tada strahovao da na mene ne padne kamenje sa nebesa sve dok Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije izgovorio "osim Suhejla bin Bejdaa", pa je Uzvišeni Allah, dž.š., objavio ajet:

"Nijednom Vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na zemlji."

Vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah je Silan i Mudar."

Prenose El-Imam Ahmed, Et-Tirmizi i El-Hakim u svom "Musterdeku" i rekao je: "Sened mu je sahih, ali ga ne prenose El-Buhari i Muslim."

O riječima Uzvišenog Allaha, dž.š.:

"Da nije ranije Allahove odredbe" rekao je Alija ibn Ebi-Talha, od Ibn-Abbasa: "Znači da vam je po prethodnoj Allahovoj, dž.š., odredbi dozvoljeno uzimati ratni plijen i zarobljenike."

"...snašla bi vas zbog onoga što ste uzeli od zarobljenika" "...velika patnja". Rekao je Uzvišeni Allah, dž.š.:

"...sada jedite ono što ste zaplijenili kao dopušteno i lijepo". Navodi se kao dokaz za ovaj govor što ga iznose dvije vje-rodostojne zbirke (Buharija i Muslim) do Džabira bin Abdullaha, r.a., hadis u kojem Muhammed, a.s., kaže: /412/ "Dozvoljen mi je ratni plijen, a nije bio dozvoljen nikome prije mene."

Imam Ebu-Davud prenosi od Ibn-Abbasa: /413/ "...da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odredio otkupninu za zarobljenike poslije Bitke na Bedru u iznosu od 400..." Kod većine islamskih učenjaka, postupak sa zarobljenicima prepušten je vladaru (halifi) - da on izabere šta učiniti sa njima. Ako želi, pobit će ih, kao što je učinjeno sa plemenom Benu-Kurejza, ili - ako želi - otkupit će ih uzevši otkupninu za njih kao što je učinjeno sa zarobljenicima na Bedru, ili osloboditi ih u zamjenu od zarobljenih muslimana, kao što je postupio Allahov Poslanik, s.a.v.s., sa služavkom i njenom kćerkom koje su bile u zarobljeništvu Seleme bin El-Ekw'a tako da ih je vratio, a za njih dvije uzeo je muslimane koji su bili kod mušrika; ili - ako želi - učinit će ih robljem. Ovo je stanovište šafijske pravne škole i jedne grupe od učenjaka. O ovom pitanju ima i drugih razilaženja među imamima, pojašnjenih u fikhskim knjigama.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَن فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَشْيَاءِ
 إِن يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُرِيدْ لَكُمْ خَيْرًا مِّنْهُ
 وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٠﴾ وَإِن يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِن
 قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

"O Vjerovjesnice, reci suznjima koji se nalaze u rukama vašim. Ako Allah zna da u srcima vašim ima bilo šta dobro, dat će vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprostiti će vam, a Allah prašta i Milostiv je." /70/ "A ako htjednu da te prevare, pa - oni su i prije Allaha varali i zato ti je On omogućio da ih pobijediš; a Allah sve zna i Mudar je." /71/

Prenosi Muhammed od Abdullaha bin Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao na Dan Bedra: /414/ "Zaista sam vidio da su ljudi iz plemena Beni-Hašim, i drugi, izašli prisilno, a ne zbog njihove potrebe da se bore protiv nas, pa ko od vas sretne nekog od njih neka ga ne ubija, ko sretne Ebu El-Bahterija bin Hišama neka ga ne ubija i ko sretne El-Abbasa bin Abd El-Mutaliba neka ga ne ubija, pa, zaista je on izašao prisilno."

Rekao je Ebu-Huzejfe bin Utbe: "Da ubijamo naše očeve i naše sinove i našu braću i našu rodbinu, a da ostavimo El-Abbasa. Tako mi Allaha, da sam ga sreo, udario bih ga sabljom. Ova je vijest dospjela do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je rekao Omeru bin El-Hattabu: "O oče Hafsina", rekao je: "Tako mi Allaha, ovo je prvi dan u kojem me je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazvao: oče Hafsina." "Zar da se pogubi sabljom amidžić Allahovog Poslanika, s.a.v.s.!"

Pa je rekao Omer: "O Allahov Poslaniče, dozvoli mi da odрубim njegovu glavu. Tako mi Allaha, on je licemjeran."

Poslije toga Ebu-Huzejfe je rekao: "Tako mi Allaha, nisam u sigurnosti od te riječi koju sam izgovorio i još uvijek od nje strahujem od Allaha, dž.š., izuzev ako mi to Allah ne otkupi (šehadetom) pogibijom na Allahovom putu. Poginuo je kao šehid u Bici na El-Jemami, neka je Allah, dž.š., zadovoljan njime."

Povodom toga Ibn-Abbas je rekao: /415/ Pošto je omrknuo, Allahov Poslanik, s.a.v.s., na Bedru, a zarobljenici su bili zatvoreni u okove, prvu noć je proveo budan pa su ga upitali njegovi ashabi: "O Allahov Poslaniče, šta ti je pa ne spavaš!"

El-Abbasa je zarobio jedan ensarija pa je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "Čuo sam jecanje svog amidže El-Abbasa u okovima", pustili su ga oni, nakon toga, na slobodu, a potom je zaspao Allahov Poslanik, s.a.v.s.

Prenosi Junus bin Bukejr od Ez-Zuhrija, a on od grupe koju poimenice navodi - da su rekli: /416/ "Poslale su Kurejšije Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., u otkup njihove zarobljenike pa je svaki narod otkupio svog zarobljenika.

Abbas je rekao: "O Allahov Poslaniče, bio sam musliman", pa je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "Allah najbolje zna tvoj islam; ako je istina kao što kažeš, Allah će te nagraditi; a što se tiče vanjštine tvoje, to je naš domen, iskupi se za sebe i sina od tvoga brata Neufela bin El-Harisa bin Abd El-Mutaliba i Akil bin Ebi-Taliba bin Abd El-Mutaliba i tvog saveznika U'tbu bin Omera, brata od Ibn El-Harisa bin Fehra."

Rekao je: "Ja nemam toliko, Allahov Poslaniče?" Rekao je: "Gdje je imetak koji ste zakopali ti i Ummu-Fadla? Pa si joj rekao: ako me zadesi nesreća na ovom putovanju, ovaj imetak koji si zakopao pripada mojim sinovima Fadlu, Abdulahu i Kasemu."

Rekao je: "Tako mi Allaha, o Allahov Poslaniče, ja, uistinu, znam da si ti Allahov Poslanik, zaista je ovo

nešto o čemu ne zna niko osim mene i majke Fadle, obračunaj mi, o Allahov Poslaniče, za ono što ste pretrpjeli od mene dvadeset oka od imetka koji imam", pa je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "Ne. To je stvar koju nam je Allah dao od tebe."

Pa je otkupio sebe i dva bratića i njegova saveznika i povodom toga Uzvišeni Allah, dž.š., objavio je: **"O Vjerovjesniče, reci sužnjima koji se nalaze u rukama vašim, ako Allah zna da u srcima vašim ima bilo šta dobro, dat će vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprostit će vam, a Allah prašta i Milostiv je."**

El-Abbas je rekao: "Allah mi je dao umjesto dvadeset oka u islamu dvadeset robova, kod svakog je od njih bio imetak koji su obrtali, a usto se nadam i Allahovom oprostom."

Prenosi El-Hafiz Ebu-Bekr El-Bejheki od Enesa bin Malika da je rekao: /417/ "Došao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sa imetkom iz Bahrejna pa je rekao: 'Razbacajte ga po mom Mesdžidu!' To je bio najveći imetak sa kojim je došao Allahov Poslanik, s.a.v.s. Izašao je na namaz, a uopće se nije obazirao na taj imetak. Pošto je obavio namaz, došao je i sjeo pored njega i nije nikog vidio, a da mu nije dao imetka. Kada mu je došao El-Abbas, rekao je: 'O Allahov Poslaniče, daj i meni, zaista sam ja otkupio sebe i Akila.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao mu je: 'Uzmi.'

Nakupio je u svoju odjeću toliko da nije mogao ponijeti pa je rekao: 'Naredi nekom da mi ovo podigne.' 'Ne', odgovori on. 'Onda mi podigni ti.' Rekao je: 'Ne.'

Određio je jedan dio a zatim je to podigao na svoja pleća i otišao, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., pratio ga je pogledom dok nije zamakao, čudeći se njegovoj žudnji. Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije ustao dok nije odnesen i posljednji dirhem."

Bilježi ga El-Buhari na više mjesta u Sahihu.

U govoru Uzvišenog Allaha, dž.š.:

"A ako te htjednu prevariti, pa oni su i prije Allaha varali." Ako te htjednu prevariti time što ti to pokazuju govorima, pa oni su Allaha varali i prije Bedra nevjerovanjem u Njega. منهم فأمكن **"Zato ti je On omogućio da ih pobijediš."** Znači, da ih zarobiš poslije Bitke na Bedru. **"A Allah sve zna i Mudar je."** Zna i Mudar je u Svom postupku. Komentar ovog ajeta uglavnom je općenitost. Vežano za Abbasa i druge, to je potpunije i jasnije. Allah, dž.š., najbolje zna.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا
وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَهَاجَرُوا
مَالَكُمْ مِنْ وَلِيِّهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يَهَاجَرُوا وَإِنْ اسْتَضَرُّوكُمْ
فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَاقٌ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٧٦﴾

"Oni koji vjeruju i iseljavaju se, i u borbi na Allahovu putu zalažu imetke svoje i živote svoje, i oni koji daju utočište i pomažu, oni jedni druge nasljeđuju. A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili, vi ne možete, sve dok se ne ise, nasljednici biti. A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste im u pomoć priteći, protiv naroda sa kojim o nenačajanju zaključen ugovor imate. A Allah dobro vidi ono što radite."/72/

Uzvišeni Allah, dž.š., spomenuo je vrste vjernika i podijelio ih na: muhadžire - koji su napustili svoje domove, imetke i došli da pomognu Allaha i njegova Poslanika i utvrde njegovu vjeru, žrtvujući svoje imetke i svoje živote pri tome; ensarije - to su muslimani od stanovnika Medine koji su dali utočište njihovoj braći muhadžirima u svojim domovima i utješili ih svojim imecima i pomagali Allaha i Njegova Poslanika borbom zajedno sa njima; za njih vrijedi:

"Oni jedni druge nasljeđuju." Znači: svaki je od njih preči jedan drugom od bilo koga. Tako je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pobratio muhadžire i ensarije, svaka dvojica su braća, stoga su jedni druge nasljeđivali nasljedstvom prije rodbinstva, tako da je to Uzvišeni Allah, dž.š., dokinuo nasljedem.

To je potvrđeno u Sahihul-Buhari od Ibn-Abbasa. Prenosi Imam Ahmed od Džerir bin Abdullaha El-Bedžlija, r.a., da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /418/ 'muhadžiri i ensarije nasljeđuju jedni druge a pušteni zarobljenici Kurejšije i na slobodu pušteni iz plemena Sekif nasljeđuju jedni druge do Kijametskog dana.'" Samo Ahmed bilježi ovo predanje.

Pohvalio je Allah, dž.š., i Njegov Poslanik muhadžire i ensarije, ne samo na jednom nego na više mjesta u Svojoj Jasnoj knjizi: (59:8,9)

"I siromasima muhadžirima, koji su iz rodnog kraja svoga protjerani, i imovine svoje lišeni, koji žele Allahovu milost i naklonost steći, i Allaha i Poslanika Njegova pomoći - to su, zaista, pravi vjernici. I onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom pravde još prije njih je učinili, oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju i više

vole njima nego sebi, mada je i njima samima potrebno."

Najljepše što je rečeno u govoru Uzvišenog Allaha, dž.š., jeste:

"I u grudima svojim nikakvu tegobu zato što im se daje ne osjećaju", (59:9) znači: ne zavide im na dobroti koju im je Allah, dž.š., dao zbog njihovog iseljenja. Spoljašnji izgled ajeta ogleda se u davanju prednosti muhadžirima nad ensarijama; ovo je stvar oko koje je ulema saglasna i u tome se ne razilaze.

Govor Uzvišenog Allaha, dž.š.:

"A onima koji vjeruju, a koji se nisu iselili, vi ne možete, sve dok se ne isele, nasljednici biti." (8:72) Ovo je treća vrsta vjernika: oni koji vjeruju a koji se nisu iselili, nego su ostali u svojim oazama, njima nema udjela u ratnom plijenu, niti u njegovoj petini, osim onima koji su prisustvovali borbi.

Kao što prenosi El-Imam Ahmed od Jezida bin el-Hasib el-Eslemija, r.a.: /419/ "Pozovi ih u islam; ako ti se odazovu - primi ih i prestani ih uznemiravati, zatim ih pozovi na preseljenje iz njihovih domova u domove muhadžira i pouči ih da - ako budu tako postupili - njima pripada isto što i muhadžirima, a imaju i obaveze kao i muhadžiri.

Ako odbiju i prihvate njihove domove, pouči ih da će biti kao muslimanski beduini, i na njih se odnosi Allahov propis koji se odnosi i na vjernike i nemaju udjela u ratnom plijenu osim da se bore zajedno sa muslimanima. Ako odbiju pozovi ih na davanje džizije, pa ako se odazovu - primi od njih i prestani se uznemiravati. A ako odbiju, zatraži od Allaha, dž.š., zaštitu i bori se protiv njih." Jedino Muslim bilježi ovo predanje i sa drugim dodacima.

U govoru Uzvišenog Allaha, dž.š.:

"Ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste im u pomoć priteći." Znači: beduine koji nisu izbjegavali borbu na vjerskom planu protiv njihovih neprijatelja - pomozite, zaista je vama vadžib pomoć ih i jer su oni vaša braća po vjeri, osim da vas narod koji ne vjeruje zamoli za pomoć. Između vas i njih postoji sporazum, tj. primirje na duže staze, ne ostavljajte na cjedilu vaše štitićenike i ne kršite vaše zakletve sa onima s kojima ste sklopili ugovor. Ovo je preneseno od Ibn-Abbasa, r.a.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ أَلَا نَعْلَمُهُ
تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ﴿٧٣﴾

"Nevjernici jedni druge nasljeđuju. Ne postupite li tako, nastat će smutnja na Zemlji i nered veliki." /73/

Pošto je Uzvišeni Allah, dž.š., spomenuo da vjernici nasljeđuju jedni druge, prekinuto je dugotrajno prijateljstvo između njih i nevjernika, u oba Sahiha

stoji predanje od Usame bin Zejda da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /420/ "...ne nasljeđuje musliman kafira (nevjernika) niti nevjernik nasljeđuje muslimana."

U Musnedu prenosi hadis Amr bin Šu'ajb od svoga oca, a on od svog djeda da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /421/ 'Pripadnici dviju različitih religija ne nasljeđuju jedni druge.'" Rekao je Et-Tirmizi: da je hadis hasen sahih.

Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /422/ "Ja sam čist od svakog muslimana koji je među mušricima"; zatim je rekao: "Oni se ne viđaju, tj. ne sastaju." Govor Uzvišenog Allaha, dž.š.:

"Ne postupite li tako nastat će smutnja na Zemlji i nered veliki," znači: ako ne napuste mušrike, a međusobno budu smjenjivali vjernike, nastat će smutnja među ljudima, tj. dvosmislenost, miješanjem vjernika sa nevjernicima, doći će do velikog i proširenog nereda.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَجَرُوا
وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ
حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٧٤﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدِ
وَهَجَرُوا وَجَاهِدُوا مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ
بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧٥﴾

"Oni koji vjeruju i isele se, i bore se na Allahovu putu, i oni koji daju sklonište i pomažu - oni su zbilja pravi vjernici - njih čeka oprost i obilje plemenito." /74/ "A oni koji kasnije vjernici postanu, pa se isele i u borbi zajedno s vama učestvuju - oni su vaši. A rođaci su, prema Allahovoj Knjizi, jedni drugima preći - Allah zaista sve zna." /75/

Nakon što je Uzvišeni Allah, dž.š., spomenuo tretman vjernika na ovom svijetu, nastavlja sa navođenjem njihove osude na ahiretu, obavještava o njima, kao o onim sa istinskim imanom kao što je spomenuo na samom početku sure: Uzvišeni Allah, dž.š., nagradit će ih oprostom i razrješenjem od grijeha ako ih imaju i plemenitom opskrbom koja je mnogo lijepa, čista i prijatna, uvijek je ima bez prestanka; zatim je spomenuo: ko se bude držao njihovih običaja sa iskrenim imanom i dobrim djelom, oni su sa njima zajedno na ahiretu - kao što je rekao Uzvišeni Allah, dž.š.: **"Allah je zadovoljan pravim muslimanima." (9:100)**

I rekao je Uzvišeni Allah, dž.š.:

"Oni koji poslije njih dolaze." (59:10) U hadisu koji prenose El-Buhari i Muslim: /423/ "Čovjek će biti sa onim koga je volio." I u drugom hadisu /424/ "Ko

je volio jedan narod on je sa njima. U drugom predanju: "Proživljen je sa njima."

A što se tiče Allahovog govora:

"A rođaci su prema Allahovoj Knjizi jedni drugima preči" - obuhvatajući svu rodbinu ovaj ajet, kao što tvrde Ibn-Abbas, Mudžahid, 'Ikrima, Hasan, Katade i drugi dokinuo je naslijeđe prijateljstvom i bratimljenjem, kao što su jedni druge isprva nasljeđivali. Ovaj ajet obuhvata rođake posebnim imenom, ko ih ne nasljeđuje, navodi se kao čvrst dokaz hadis: /425/ "Zaista je Allah, dž.š., dao svakom njegovo pravo i nema oporuke nasljedniku. Rekli su: 'On da je bio vlasnik prava, imenovan bi bio u Allahovoj Knjizi kao zakonski nasljednik. Pošto nije tako, onda nije nasljednik. Allah najbolje zna.'"

***Kraj sažetog komentara
sure El - Enfal.***

***Allahu pripada zahvala i u Njega se
pouzda je,
On nam je dovoljan i divan
pomagač.***